

1980-01-01

מיומנו של מסתערב

מאת: קוסטיקה רחמים

ס'ב 32 ס'ב

מדברי איש המחלקה הסורית - רחמים קוסטיקה

רקע כללי

בראשית 1942 היתה קריאה לכל החברים בבחירות הסוציאליסטיות - בה הייתי חבר - להתגייס לצבא הבריטי. עוד לפני כן הגיעו שמועות לישוב בארץ כי בגרמניה מאות-אלפי יהודים הוצאו להורג. המצב בצפון אפריקה - דומל מאיים על שברי מצרים, מרד נגד הבריטים פרץ בעיראק ב-1941 ע"י רשיד עלי אלכילאני ובוצעו שם פרעות נגד יהודים. היו ידיעות כי מסוריה שהיתה תחת שלטון וישי סייעו מטוסים של מדינות הציר למרד בעיראק. ב-8.6.41 פלשו צבאות הברית אנגלים אוסטרלים וצרפתים של דה-גול ללבנון ולסוריה. אך היה חשש רציני מפני פלישה גרמנית לסוריה ולא"י דרך תורכיה. החשש היה מאוד ממשי, בן-גוריון הצהיר כי זוהי מלחמתנו, נשתתף בה עם האנגלים, אך בו-בזמן נלחם בספר הלבן כאילו לא קיימת מלחמה.

סניף הברית בת"א עבר אז מרח' מנדלי לבית ארלוזורוב החדש ברח' בילינסון, החברים אורגנו מחדש, המדריכים ביניהם אהרן קצ'לסקי (קציר) ואחיו אפרים, ירחמיאל ברעם ואחיו משה ברעם - מירושלים אהרן אנגל, דב ברגר מדריך קבוצתנו תיארו בצבעים קודרים את המצב המדיני והצבאי וקראו להתגייסותנו לצבא הבריטי. לאט לאט התגייסו החברים והמדריכים ביניהם דב ברגר מדריך קבוצתנו "חניתא" לצבא הבריטי והפעילות בסניף פסקה. גם בשורות ההגנה שהוכנסתי אליה ב-1939 ע"י מדריך קבוצתי בבחירות, מרדכי פוקסמן, דיברו על המצב הצבאי והמדיני הקשה בו נתון הישוב, ועל הצורך בהתגייסות. גם כאן הופסקה הפעילות בין חברי ההגנה שהיינו מקיימים במקל"ות שונים בת"א.

רבים מחברינו התגייסו לצבא הבריטי לבפ"ס (חיל הרגלים) ואח"כ כתוצאה מלחץ הישוב הוכרו כיחידות עבריות לכל דבר כולל חיל נהגים, ספקי מים, וגדודים עברים שונים הממלאים תפקיד במדים בריטים ונמצאים אמנם תחת מרות מפקד בריטי, אך לאמיתו של דבר החברים ידעו מי המפקד העליון עליהם. ואז גמלה בלבי ההחלטה להתגייס לצבא הבריטי. אז עבדתי כמסגר אומן בבית-חרושת "מעין" ליצור מאזנים ומשקלות לבעליו דוד ביטנסקי ויעקב גולדברג ברחוב הרצל בת"א.

גיוס למחלקה הסורית

אחי יוסף שאלני באפריל 1942 אם אני מוכן להתנדב לפעילות בסוריה. ענית בחיוב.

אחרי חג הפסח 1942 קבלתי קריאה להתייצב בוועד הפועל של ההסתדרות ברח' אלנבי בת"א, שם נפגשתי עם דן רם, בחור גבוה, שרירי וחייכני, ועם תימני

צנום, קומה בינונית לבוש חליפה ומעונב - ירוחם כהן שדיבר אתי ערבי והכרתיו לראשונה. דן שאלני על נכונותי להתגייס לצבא הבריטי ללא מדינ ליחידה שחשלה לסוריה. עניתי בחיוב. נקבעה לי משכורת שתנחן לאמא בת"א ואקבל הוצאות אש"ל במקום המצאי.

נצטויתי לנסוע לחיפה ולהמתין בבית מלון. משם יקחוני לקורס אימוני מזורז. נפרדתי מהם חזרתי הביתה וסיפרתי לאמא כי אני נוסע לקבוץ ושאלה לה מכתבים משם, והיא תקבל כסף שאשלח עבורה. לקחתי את חפצי ונסעתי למלון לחיפה. למחרת הגיעו למלון, דן רם ויגאל אלון ואותו הכרתי לראשונה ולקחוני במכוניתם למחנה אימונים בבית-אורן (יערות הכרמל). זאת בית-אורן הכרתי עוד קודם לכן כקבוץ של הבהרות, שסייעתי בעלייתו לקרקע ב-1940 התנדבתי בסיקול אבנים בשטח בהזרכת מאיר בר שהקים בו מסע תפוחים. כעבדתי בסלילת הכביש שנשלל אז בין בית-אורן לעתלית, והכרתי שם כמעט א כל חברי המשק). האחראי על הקורס היה דן רם. מחנה האימונים שכן באוהלים בחורשה על גבעה מול הקבוץ. המאמנים הי בריטים וישראלים.

בראש המאמנים הבריטים עמד מיג'ור המונד דומה במבנה גופו לוינגייט שראיתיו קודם לכן בעין חרוד, בבקרי אצל אחי שלמה שם בהכשרה. הוא דומ גם בדעותיו לוינגייט ואוהד את המפעל הציוני בארץ. שימש כפרופ להיסטוריה באוניברסיטת קיימברידג' וידע לדבר כמה שפות כולל צרפתית. יחסו אלי בקורס היה אוהד במיוחד, תמיד חייך אלי. דברתי איתו צרפתית. הוא ידע עלינו כארבעה אחים מגוייטים למען המאמץ המלחמתי. אחי יוסף פועל בדמשק, אחי שלמה - עמד להשלח ב-1941 עם כ"ג יורדי הסירה לפוצץ את בת-הזיקוק בטריפולי, אך כמלח מנוסה - הועבר ברגע האחרון לקומנדו הימי הבריטי שפעל נגד הגרמנים בים האגאי, האי כרתים וחילת קורינתוס. אחותי לאה - מורה לערבית בת"א שגויסה ללמד את אנשי המחלקה הערבית סוריו מדוברת ומנהגים ערביים, ואני - שנמצא עתה בקורס חבלה מזורז.

הבריטים לימדו אותנו הפעלת מטעני חבלה, כיצד לפוצץ פסי רכבת (הביאו במיוחד חלקים של פסי רכבת להדגמה), כיצד לפוצץ מבנים שונים, כיצד להטמין מטענים במכוניות, לפוצץ גשרים ואוניות (מוקשי עלוקה) כיצד לחשב את מטען הט.נ.ט. וג'ליגנאיט) שהיה כעין פלסטלינה ברית שקדים, כיצד להכניס את המרעומים ואת עפרונות ההשהיה וכיצד להשחמש בפחילי פיצוץ מהירים ואיטיים. הבריטים דיברו אנגלית וירוחם כהן חרגם לעברית.

בראש המדריכים הישראלים עמד יוסקה טבנקין. המדריכים הישראלים לימדו אותנו קפ"פ אמון הפרט והתמצאות בשטח טופוגרפיה, ג'ודו התאבקות החגוננות מהתנפלות מאחור ומחקיפה בסכין, שימוש בכלי נשק אמוני רובה וקליעה, הטלת רמוני-יד, מקלע ברן ונושא חדש בשבילנו הפעלת כלי נשק גרמניים וצרפתיים כולל שמייסר, שאטו וכו'.

במחנה היו כ-18 חניכים, היות וכולם היו חברי הגנה, כל אחד שמר על סודו בלבו, ואיש לא פטפט על מעשיו. היה כעין מידור מוחלט בין איש לרעהו, רק המפקדים יגאל ודן רם ידעו פרטים על כל אחד ואחד. היינו מלאי החלהבות ללמוד את הנושאים שבאנו למענם ולהשלח ליעד. הדבקנו כנוי לכ"א ממשחתפי הקורס, כדי שלא נצטרך לקראו בשמו העברי (הכנוי בסוגרים). לדן רם קראנו (רמצי'אן), יוסקה טבנקין (שבט) כי קיטר כל הזמן ותבע מאתנו מצוינות מוחלטת. ירוחם כהן (גיינג'יי), שאול אלגביש (גנדי), אליהו לוי מחולתא (בויג'יי), מאיר ירושלמי (קודסי), אברהם שרוני (סבע אלליל), שלמה יעקובסון (חג' סלימאן), רחמים גולני (אבו בריץ), ברוך שמא - פחח משכונת התקוה, משה עדאקי (חופיק). את משה עדאקי הירושלמי הכרתי לפני כן ממחנה הבחרות בהדר ב-1939. הוא היה אחראי על השמירה וסליק הנשק במקום ובעוזבו נתמנתי במקומו בתפקיד. עבדנו אז בפרדסים בסביבה במקום הערבים שעזבו, בקטיף ולאחר מכן בהשקאה ובעדור.

היה עוד בחור שקראנו לו "זביטח" ושני דוד עיון - שני בני דוד בשם דוד עיון - אחד מח"א ואחד מחיפה, עמנואל סידס ועוד אחרים אשכנזים דוברי ערבית שאיני זוכר שמוחיהם.

סדר היום היה לקום השכם בבוקר בריצה אל באר שהיחה באזור, שאבנו ממנה מים בדלי שהיה קשור בחבל, כדי לרחוץ פנים ולהתגלח ואח"כ לעשות התעמלות בוקר ואחרי זה ארוחת בוקר בחדר האוכל של המשק. אחרי ארוחת הבוקר יצאנו לאימונים וחזרנו בצהרים לחדר האוכל. יחס המתאמנים אל האוכל בצהרים היה גרוע כיון שהאוכל לא היה טעים. מיג'ור המונד גדש בצלחתו מהאוכל הלא טעים ואכל בחיאבון כדי לשמש לנו כדוגמה. הוא היה מאוד עדין ואוהד ואנחנו התפעלנו מאישיותו. אחרי ארוחת הצהרים נערכו האימונים עד חשיכה. האימונים נמשכו כשלושה שבועות. בסוף האימונים עשינו זבח (זביחה) (חג' סלימאן) ודן רם היו הרוח החיה בשירה ובריקודים. בין השירים ששרנו אז אני זוכר: שיארה טארת פוק פיהא אלחליוה יא חלאולו (יפהפיה שגעתני), או, יא בנת אלשיח' אלערב לא תטלעי על ג'בל לא יאכלכ אלואוי וכו' (הוי בת השיח' הערביים אל תעלי להר שלא יאכלך החרן) והחברה הדמשקאים תרמו שירים דמשקאים בערבית. כמו: "קוקיה קוקיה חסוי אלפין ומיה" או, עלא בלדי אלמחבוב ודיני

או, יללא האת, יללא האת, האת ולאחק מצריאח מאפי ואחד ביקול ח'וד כל אלנאס בתקול האח וכו' (כל אחד אומר-תן כסף אף לא אומר קח!).

את השירים הללו היינו שרים מדי לילה מסביב למדורה על כוס קפה שהכין כהלכתו (חג' סלימאן).

כולם אז רצו להראות את חריצותם גם בגמיעת מים מתוך כד חרס בעל זרבובית. הגומע היה מטה ראשו אחורה, מרים את הכד למעלה ומכוון את זרזיף המים ישר לתוך פיו - כמנהג אנשי המזרח. הגדיל לעשות (חג' סלימאן) שהגביה מעלה מעלה את הכד, והיה מכוון לפיו "בול" מבלי לפספס. רבים נרטבו להם אז הפנים והבגדים עד שלמדו את המלאכה כהלכה.

באותו לילה אכלנו בשר ושתינו קפה עד שעות הלילה המאוחרות.

בסוף הוטל עלי ועל אליהו לוי (בויג'י) לפרק את האוהלים וכל מה ששייך לקורס, להעמיס על משאית שהגיעה ונקינו את השטח. קבלנו חופשה למספר ימים ונאמר לנו להתייצב באולמי התערוכה בביתן הבריטי בת"א כדי לעבור קורס ימי ולהשלים את הקורס שעברנו בבית אורן.

קורס ימי בביתן הבריטי בתערוכה בת"א

התייצבנו במועד במקום וכבר המקום היה מאורגן מבחינת קליטת האנשים שינה אוכל ואימונים. אכלנו במסעדה קטנה שהיתה ליד שער התערוכה שם פינקו אותנו באהדה ובאוכל טוב.

האימונים החלו בתרגילי שחיה ביבשה, וכיצד לעשות תנועות שחיה נכונות, לשוט בירקון ואח"כ להכנס לים הפתוח, היו שתי סירות ובהן כ-10 מתאמנים בכ"א. והנושא לא היה זר לי כיון שקודם לכן בשנת 1938 עברתי קורס ימי מטעם פלוגות הפועל על שפת הירקון עת הוחלט להקים את נמל ת"א, התאמנו לקשור קשרים, לשחות בלב-ים, להשיט מעגנות. הקבוצה הייתה מטעם הבהרות. התאמנו כל יום שעתים במשך חודש ימים, אך בסוף לא נתקבלנו לנמל). כשהגענו לים העמוק קשרו אותנו בחבלים וזרקו אותנו לים והיינו חייבים ללמוד לשחות, ואכן שחינו. מי שלא ידע משכו אותו בחבל ושוב זרקו אותו. את האימונים בשחיה למדנו ^{קליטת} כדי לשחות ולהדביק מוקשי עלוקה מגנטיים לאוניות אויב בשעת הצורך. הראו לנו עפרונות שהיה העשויים מזכוכית כמו מבחנה, כאשר שוברים את הזכוכית, מי-הים נכנסים למבחנה שבה חומר מיוחד, כשבא במגע עם מי הים החומר שבמבחנה גורם להתפוצצות המטען. עפרונות שהיה אלה מסודרים כך שאפשר להפעיל את המטען לפי מספר השעות הדרושות לפיצוץ ע"מ לאפשר התרחקות בשחיה מהתפוצצות. הקורס נמשך כחודש ימים. חוץ מאימוני שחיה המשכנו בתרגילי קפ"פ, היאבקות, עסקנו בשמירה ולמדנו דיבור בלהג דמשקאי סורי ע"י המורה לאה קוסטיקה (אחותי). כן למדנו מנהגי דת מוסלמים כיצד להחפץ להתרחץ לפני התפילה לכרוע ללמוד פסוקי קוראן (אלפאתחה) וכו'. (חג' סלימאן) היה המומחה בטקסים אלה, כיון שהיה בכלא עכו ולמד זאת מהמוסלמים אחאסירים. הוא שימש לנו כאמאם, גילגל עיניים והשמיע פסוקי קוראן כאחד השיחיים הקדושים.

גם כאן חרגלנו שחיה מכד מים עם זרבובית וכולנו כבר היינו מומחים כהלכ
בסיום הקורס קבלנו זריקה נגד טיפוס.

אני שלא הייתי זקוק ללימוד הלהג הערבי הדמשקאי נצטויתי לנסוע למל
"ויס" בחיפה ולשהות שם עד שיתקשרו אלי. זכורני שקראו לנו אז "אני
המחלקה הסורית", או "יחידת המסתערבים". לבסוף - קראו לנו אנשי פלמ"ח.

הנסיעה לסוריה

הגעתי למלון "ויס" ב-18.6.42. בעלי המלון הרעיפו עלי אהבה וסימפטי
ופיטמו אותי כאילו הייתי בנם יחידם.

ב-20.6.42 השכס בבוקר הגיע יגאל אלון למלון ולקחני עמו במכוניתו. הו
ביקש ממני לזכור את מד הקילומטרז'. דיברנו בדרך על המשפחה שלי והסברו
לו כי אני מפרנס את אמא. הוא הבטיח שהיא תהיה בסדר. בדרך דברנו על כ
מיני נושאים ומצאתי ביגאל איש שיחה חביב. כעבור שעה שאלני שוב מה הי
הקילומטרז' שראיתי קודם, עניתי לו בדיוק. הוא כנראה רצה לבדוק א
זכרוני. הוא הודיע לי כי אנו נוסעים לדמשק ועלי להבלע בעיר כתושב מקומ
ולהמתין ליום פקודה ולהסתדר לבד (דבר חאלפ). הגענו לגינוסר, המחנתי ל
במכונית. הוא נכנס למשק שהה כמחצית השעה והביא עמו חולצה חקי כשל הצב
הבריטי ואמר לי ללבוש אותה. הוא עצמו לבש מדי קצין בריטי.

נסענו לכוון הגבול הסורי שם היה מחסום מנוף על הכביש ולידו שנ
ג'נדרמים סורים. הג'נדרם לא רצה לפתוח את המחסום. יגאל פנה אלי
באנגלית: What do you want? הג'נדרם עשה חנועה בידו כאילו פותח ספר
"בזבור", "בזבור"! כלומר דרכון. יגאל אמר: או.קי, והוציא מכיסו דרכו
עבה ומסרו לג'נדרם. הג'נדרם החזיק בידו בדרכון ולא ידע איך להגיב
לבסוף הצדיע ופתח את המחסום. נסענו לכוון קוניטרה. באמצע הדרך היה חסו
מים במנוע. שוב יגאל עצר מכונית אזרחית וביקש באנגלית Water, ואכ
ציידו אותו במים והמשכנו עד דמשק. בכניסה לדמשק הורה לי יגאל לפשוט או
החולצה. הוא הורידני במרכז דמשק בככר אלמרג'יה ואמר: "בערב נפגש בג'נינו
אלעאאלאת" (גינת המשפחות), והסתלק.

יומי הראשון בדמשק

היתה אז שעת צהרים, מהבוקר לא בא אוכל אל פי כיון שיצאתי מוקדם מהמלון
מבלי להספיק לאכול ארוחת בוקר, בטני מקרקרת, כיצר אחכה עד הערב ללא
אוכל? פשפשתי בכיסי ומצאתי מטבע של 5 גרוש א"י (שילינג). נגשתי לאחד
הירקנים, בפתח חנותו מוצגים לראוה פירות עסיסיים מכל הסוגים. ברחוב,
ממש מול החנות, אני מתכופף כאילו אוסף דבר-מה מהרצפה ונגש אל בעל החנות
ואומר לו: "חראה מה מצאתי על הרצפה, האם זה שווה משהו?" ומראה לו את

מטבע השילינג. הוא לוקח מידי את המטבע ושואל: "אתה רוצה לקנות דבר-מה?" אני עונה בחיוב ולוקח כמה אגסים וכמה תפוחי עץ. הוא שוקלם ומוסרם לי ונותן לי עוד עודף בכסף סורי, כמה לירות סוריות ומטבעות סוריות. כבר יש לי כסף סורי להכנס בערב לג'נינת אלעאאלאת" ולהזמין דבר-מה לשתות בהמחיני ליגאל, אכלתי את הפירות בתיאבון והייתי שבע ושמח.

הסתובבתי בשווקי העיר עד שעת המפגש. מצאתי את ג'נינת אלעאאלאת מקום המפגש עם יגאל. בערב נכנסתי למקום והזמנתי דבר-מה לשתות ושילמתי במקום. כעבור זמן מה הגיע יגאל ישב הרחק ממני ליד שולחן עם עוד חברים ושמר על קשר עין עמי. כעבור חצי שעה רמז לי לבוא אחריו. הוא יצא ואני יצאתי אחריו. הובילני במכוניתו לדירה בשכונת צאלחיה בדמשק השייכת למשרד הקבלני פרעון ושות' (של סולל בונה) וסידר שאני אלון שם, ונאמר לי כי עלי לצאת השכם בבוקר מהדירה. הוא מסר לי סכום כסף סורי ואמר לי שעלי לשכור חדר לעצמי ונפרדתי מיגאל. השכם בבוקר התעוררתי ויצאתי בחשאי מהבית בו התגוררתי.

מציאת דיר בדמשק

התחלתי להסתובב בעיר. החלטתי שאופיע בעיר כנוצרי בשם אנטון כלאס וצליל השם אנטון דומה לרחמון כפי שקראו לי בערבית, וכלאס - שם בעל מקצוע אינו אומר כלום), כיון שקל יותר לשכור דירות אצל נוצרים מאשר אצל מוסלמים. התחלתי להסתובב בשכונות הנוצריות בעיר, באלקצאע, באב תומא. האזנתי לדיבור האנשים וסיגלתי לעצמי את ניגון הדיבור הנוצרי הדמשקאי הדק. הבחנתי כי לכל שכונה בדמשק יש ניגון דיבור אחר, כך גם בין נוצרים למוסלמים. גם צורת הברכות שונה. הנוצרים אומרים סעיזה במקום צבאח אלה'יר וכו'. לבסוף, לאחר חפושים מצאתי חדר בשכונת ערנוס למרגלות הר קאסיון לרגלי שכונת צאלחיה היוקרתית.

ערנוס שכונה מעורבת של נוצרים ומוסלמים של המעמד הבינוני. בשכונה זו נאמר לי כי גב' מרי (סיח מרי) משכירה חדרים לסטודנטים, ביתה לא היה רחוק מהאוניברסיטה הסורית. כשהגעתי אליה שאלה על דתי ושמי ובמה אני עובד. עניתי לכל מה ששאלה ושאתי עובד כמסגר בקמפ צבאי. היא השכירה לי חדר גדול ונקי שחלונו פונה לרחוב, כולל החלפת סדינים וכיבוס בגדי. שילמתי לה שכר חודש למפרע. בעלת הבית היתה אלמנה עם בת יחידה כבת 7-6 שנים.

יחסי עם סת מרי היו מצוינים, מפעם לפעם הבאתי מתנה לבתה הקטנה, ומאד התידדנו. מדי בוקר הגישה לי קפה והיינו משוחחים על דא ועל הא, פעם שאלה אותי אם אני רוצה להילוות אליה לכנסייה ביום ראשון. עניתי לה: "מאני

מתעצב באלדין", אינני דתי אדוק, והרפתה ממני. באותו רגע חשבתי מדוע לא לימדו אותנו בתערוכה הלכות הדת הנוצרית? והתרכזו רק בדת האסלאם? הראיתי את מקום מגורי לאחי יוסף (המפגשים בין החברים היו בדרך כלל בבתי-קפה, וכשמישהו היה מחפש מישהו, השיגו תמיד בבית קולנוע או בית קפה. פגשתי בקפה את ירוחם (הג'ינג'י) ושרוני (סבע אלליל) ואמרתי להם שאני מחפש את אחי יוסף. הם הודיעוהו שאני מחפשו והוא פגשני. יוסף אסר עלי להכנס לרובע היהודי שמא מישהו יזהני. היות ולחדרי היה חלון הפונה לרחוב, יוסף אמר לי שאם הוא יצטרך אותי ישים לי פתק מתחת לאדן החלון. מדי יום בבוקר נאלצתי לצאת מוקדם כביכול לעבודה. ביום ביליתי עם החברה במשחק שש-בש בבתי-קפה ובערב חזרתי הביתה כביכול לאחר העבודה.

כיצד למדתי את משחק השש-בש

את משחק השש-בש למדתי מירוחם כהן (הג'ינג'י) בדמשק. הוא שיחק אתי רק נגד תמורה, לא כסף ח"ו, אלא קבע עמי שנגד כל אבן מאבני המשחק שתשאר אצלי בגמר המשחק, אני אתן לו תמורתה אגס. ולמען ההגינות - הוא פיתח לי שני אבני משחק בסיכום הכללי. שיחקתי עם הוג'ינג'י שוב ושוב וקבלתי את הדבר ברוח ספורטיבית. בגמר כל משחק הייתי רץ ומביא (לוג'ינג'י) אגסים לפי החישוב. (הוג'ינג'י) לקח את האגסים וחילקם בין החבר'ה שישבו אתנו בקפה, כולל גם אותי, ישבנו סיפרנו בדיחות והחלוצצנו, והיה שמח. בכל משחק מספר האגסים שהבאתי (לוג'ינג'י) הלך ופחת. הצטרכתי לקנות (לוג'ינג'י) כמה ק"ג טובים של אגסי דמשק העסיסיים עד שלמדתי היטב את משחק השש-בש.

מציאת עבודה במוסד אלחוסיני בדמשק

בעלת הבית שמה לב שאני יוצא לעבודה נקי וחוזר נקי בעוד שאמרתי לה שאני עובד כמסגר בקמפ. היא שאלה אותי "איפה בגדי העבודה שלך שאני אכבס אותם?" עניתי לה שאני מתרחץ בקמפ ושם אני משאיר את בגדי העבודה. לאור זאת ראיתי שאני חייב למצוא עבודה כדי להוכיח את הסוואתי. הלכתי לשדרות ג'מאל באשא ליד חוף נהר ברדא, שם נמצאים בחי מלאכה ומוסכים רבים, עברתי ממוסך למוסך ומבית מלאכה למשנהו לשאול על עבודה. הואיל ומקצועי בארץ היה מסגר אומן בעל וחק מצאתי על נקלה מוסך שהסכים לקבלני לעבודה. ידעתי לעבוד בנפחות הלחמה ומסגרות כללית. בעל המוסך היה עלי אלחוסיני, קרובו של המופתי, הוא שאלני על שמי ודתי. עניתי לו, הלא שאלני? "היכן אתה מתגורר?", אמרתי לו אצל "דודתי בערנוס". הוא אמר לי: "חבוא מחר בבוקר לעבודה".

הלכתי לשוק הפשפשים בדמשק וקניתי שני סטים של בגדי עבודה מרופטים, השארתי אחד בחדרי והשני לקחתי עמי לעבודה. הגעתי למוסך, בעל המוסך הציגני בפני מנהל העבודה שקראו לו אבו מחמוד. לבשתי בגדי עבודה והתחלתי לעבוד. בהתחלה היה קשה לי להסתגל לשמוח כלי העבודה בערבית, אך קלטתי מהר. אז חסרו חלקי חילוף במוסכים וייצרנו כל דבר דרוש למכוניות. בצעתי כל דבר שבקשו ממני על הצד הטוב ביותר. כעבור שבוע ימים של עבודה במוסך, הבאתי לסת מרי לכבס את בגדי העבודה שלי ולקחתי עמי לעבודה את הסט השני - אני כבר במסווה מושלם.

כמעט כל היום השמיעו ברדיו במוסך שירים בערבית ושדורי חדשון מפלסטין ומסוריה. לעתים גלשה חננת פלסטין מערבית לשדורים בעברית. שמעתי בשקיקה כל מלה בעברית מהרדיו במוסך. אך לדאבוני העבירו מיד את השדור לתחנת שדור אחרת, תוך קללה עסיסית על השדורים בעברית. מאז רציתי לשמוע את המלים העבריות המחוקות הבוקעות מהרדיו במוסך ערבי בדמשק, ולדעת שמץ על המתרחש ב'שוב בארץ, אך לא חמיד שפר עלי מזלי והשדורים הוסבו מיד לתחנה ערבית אחרת. תוך שעות עבודתי הייתי שומע שיחות על הלכי הרוח ומהלכי המלחמה. כולם אהדו את כוחות הציר וקראו להיטלר "אבו-עלי".

פעם קורא לי בעל הבית עלי אלחוסייני ואומר לי: "אנטון, עמוד ליד מעלם מחמוד ותלמד מה שהוא עושה". אני ניגש למעלם מחמוד ורואה כי הוא מטפל בהתאמת מפתח למנעול מכונית במקום זה שאבד. הוא מוציא פין בצדו של המנעול, ושולף את הקרביים של המנעול - חלקים קטנים משוננים, והוא פוצר שקעים ובליטות במפתח ומתאימם לחלקים המשוננים של המנעול, מחזיר את הקרביים למנעול, מחזיר את הפין למקומו ומכניס את המפתח למנעול והמפתח מתאים, יכול לסובב את המפתח במנעול לסגור ולפתוח. אני הבנתי את העקרון, כעבור חצי שעה אני אומר לאלחוסייני: "אני יכול לעשות כמו מעלם מחמוד". אלחוסייני מוסר בידי מנעול של מכונית שהוצא ממקומו ואומר: "התאם לו מפתח". אני עושה בדיוק כמו שמעלם מחמוד עשה, ומוסר את המנעול והמפתח לאלחוסייני כעבור זמן קצר. הוא מסובב את המפתח במנעול והמנעול מסתובב! הוא נדהם ואמר בהתפעלות: "אתה תפשת את הענין בחצי שעה. מעלם מחמוד היה צריך ארבעה חודשים ללמוד את העבודה הזו!" מאז הוא מסר לי מנעולי מכוניות רבים להחאים להם מפתחות.

מעמדי החחזק אז במוסך, העריכוני כאיש מקצוע מומחה. תוך זמן קצר החיזדתי עם עובדי המוסך ורכשתי לי גם ידידים ומכרים בין עובדי המוסכים הסמוכים, והייתי יוצא עם אחדים מהם לקולנוע בעיר. באותו זמן נפגשתי גם עם חברי מהמחלקה והחברר לי שרובם הסתובבו בעיר ללא עבודה, מבית קפה למשנהו או ביח קולנוע לאחר.

שפר עלי מזלי שאני בעל מקצוע ושיכולתי למצוא עבודה על נקלה. נשמעתי בדמשק בין מאות-אלפי חושביה והפכתי לאחד מהם כדרישת יגאל ממני במכוניתו בדרכנו לדמשק.

עשרות רבות של בלשים שרצו אז בבתי קפה ובתי קולנוע בדמשק ועקבו אחר אנשים חשודים, בעקר בטלנים שמסחובבים מבית קפה למשנהו באפס מעשה. המעטתי להפגש עם חברי המחלקה ככל שיכולתי מחשש שיקשרוני הבלשים עם מישהו מהם. לעתים רחוקות הייתי נכנס עם מישהו לקולנוע ונפרד ממנו בגמר הסרט.

פואד) מואיז אשכנזי מתגורר בחדרי

יום אחד אני מקבל קול מואחי יוסף להיפגש איתו. נפגשתי איתו יחד עמו היה בחור גבוה יפה חואר בשם (פואד)-מואיז אשכנזי אמר לי שעלי לאכסן את (פואד) אצלי בחדר לזמן מה כשבוע-שבועיים, לפני צאתו לחלב. הצגתי בפני בעלת הבית סת מרי כחברי - הסוחר, והיא לא התנגדה שילון בחדרי חוך חשלוס הוגן. סת מרי ניסתה לשוחח עם (פואד), במלים אחרות, רצתה להתעסק איתו בהיותו בחור יפה אך חמיד ענה לה בצורה לקונית. אח"כ היא שואלת אותי: "יא אנטון, מה יש לחבר שלך שאינו מדבר?" אני עונה לה: "טבעו סכוחי" אופיו שתקן.

מעצר (הג'ינג'י) ווסבע אלליל) בדמשק

ירוחם כהן (הג'ינג'י) ואברהם שרוני (סבע אלליל) גרו אז אצל סת צלחה - יהודיה שהשכירה חדרים בביחה בקרבת הרובע היהודי בדמשק. לפי דברי אחי יוסף, הם היו קודם לכן בשיח' מסכין, הייתי פוגשם מפעם לפעם בבית קפה, והנה נודע לי כעבור זמן מה, שהג'ינג'י) ווסבע אלליל) נעצרו בדמשק ע"י הבולשת הסורית. יגאל ומיג'ור המונד טיפלו בשחרורם והחזירו ארצה.

טכנאי גרמני התגורר אצל סת מרי לפני

יום אחד ביקשה ממני סת מרי לחקן את הרדיו שלה בבית. אמרתי לה שאיני מתמצא במכשירי רדיו. היא סיפרה כי לפני, התגורר אצלה בחור גרמני, שעבד בש"ח אלמזה, הוא היה בעל מקצוע מעולה, חיקן לה את הרדיו והיה ג'נטלמן ועדין. לא גיליתי בפניה התענינות מיוחדת לכך.

פגישה עם יגאל אלון בדמשק

יום אחד אני מקבל פתק לפגוש את אחי יוסף, הוא הודיע לי שאבוא יחד עם (פואד) בשעה 8 בערב ליד גשר מסלת הברזל על נהר ברדה באלרבוה בפרברי דמשק. באחי יחד עם (פואד) למקום המפגש, אזור שומם מרוחק מהעיר. והנה

אני רואה כי עדאקי (תופיק) נגש אלי, הוא סיפר לי כי ראה את יגאל ויגאל קבע לו להיות בשמונה בערב, במקום זה. ואכן כעבור זמן מה הגיע יגאל במכוניתו עם אחי יוסף. יגאל העלה את כולנו למכונית, הובילנו לחורשה סמוכה. יגאל סקר את המצב הצבאי באמרו כי הצבא הרוסי ממשיך לסגת בפני הצבא הגרמני הדוהר למוסקבה. קוי ההגנה הרוסים נפרצו ורוסיה חובעת פתיחת חזית שניה.

חשיבות השליחות שלנו בדמשק גדלה מיום ליום והבריטים החליטו להגביר את פעילות המחלקה ע"י גיוס אנשים נוספים. המטרה היא להקים בסוריה ובלבנון רשת גדולה, להשתיל חוליות רבות בשטח. המאמץ עתה הוא להשיג תעודות זהוי סוריות אותנטיות, כל אדם ישחזל להשיג לבדו כדי להיות חופשיים להסתובב ללא הפרעה. כשנקבל תעודות זהות נקבל הדרכה נוספת ומי ששיג תעודת זהות ראשון יצא ראשון לחופשה בארץ. יגאל נפרד מאתנו הובילנו לגשר ונעלם.

טיולי בדמשק עם (תופיק)

סיפורתי (תופיק) - משה עדאקי כי סבע אלליל (והג'ינג'י) נעצרו ע"י הבולשת הסורית כי חשדו בהם כמרגלים גרמנים, אולם חולצו ע"י יגאל והמונד והועברו לארץ. הבנתי (תופיק) שהוא עובד במוסד כמוני. שנינו עדאקי (תופיק) ואני החלנו לטייל יחד. הוא הובילני למסעדה חלבית של אבו יאסין בכניסה לשוק אלחמידיה מצד אלמרג'ה, שם היו ארוחות חלביות טעימות, צלחות צלחות של אורז עם חלב, היטליה (כעין פודינג עם חלב), חבוב אלעסל (וגרג'י חטה מבושלים בדבש) או סחלב חם. שותים חם בלילות הקרים ובבקררים הצוננים יחד עם ביגלה מצופה סומסום פריכה, וכן אוששה (קרום שמנת של החלב) עם לחמניה וכן דברי מאפה עם גבינה. נהגנו לסעוד שם יחד לעתים קרובות בערבים ולעתים בבוקר. (תופיק) לקחני גם למסעדה טובה וזולה של אבו עדנאן בשוק אלחמידיה, שם אכלנו חבשילים טעימים ומעולים בשעות הצהרים בימי הפגרה דהיינו ימי ששי. בלילות יצאנו בעקר לבלות בבתי קולנוע. חששנו לשבת בבתי הקפה שמא נצטרך להציג תעודות זהוי שאין לנו. כבר הגיע רמצי'אן, בעבודה כולם בצום, אני היחידי (הנוצרי) רשאי לאכול. כולם מסתכלים בי ומקנאים שאני אוכל בהפסקת צהרים את ארוחתי. בערב כשנפגשתי עם (תופיק) הלכנו למסעדת אבו עדנאן בשוק אלחמידיה והצלחות מוכנות לפני כ"א על השולחן. שם כולם מחכים לקול התוחח - הכוונה לסיום הצום וכששומעים את רעם התוחח אומרים בשם אללא ומחנפלים על האוכל. השכם לפנות בוקר אני שומע ברחוב ליד ביחנו דופקים בחוזקה בחופים גדולים וצועקים בקול חזק - קומו יא עביד אללה - מעירים את המוסלמים לאכול את הארוחה המפסקת לפני הצום (חסק'ירה). בימי רמצי'אן כל המסעדות והקונדיטוריות פוחות כל הלילה עד אור הבוקר, שוטרים מסתובבים במסעדות

ובתי קפה ביום ומבקשים תעודות זהוי, אם הם מוסלמים לוקחים אותם למעצר. את ארוחות הצהרים בחקופת צום הרמז'אן אכלתי במוסך, שם אני מופיע כנוצרי וכולם במוסך יודעים זאת. דמשק של "עיד אלפטר" היא עיר אורות וצבעונין, קרוסלות מסתובבות בככרות העיר עמוסות ילדים, התקהלויות שונות בככרות העיר; אנשים מקיפים אחד העומד באמצע הככר מכניס לתוך פיו חרב קהה ארוכה כשראשו מוטה אחורה ומשחילה עד קיבתו ומוציאה לחה ומנגב אותה.

אחרים מסביב - אחד היורק אש מפיו, או אחד המרקיד קוף לפי קצב מנגינה ונוחן לו פקודות לעשות דבר-מה והקוף מציית ועושה, או, אחד, העושה מעשי קסמים ולהטוטים.

הצופים עומדים נפעמים מסביב ובגמר המחזה, מסתובב האיש עם פחית ריקה לאסוף נדבות, ויש כאלה שזורקים לו מטבע לחוכה. האנשים צובאים על הקונדיטוריות המזרחיות קונים קטאיפ, בקלאוה וכו', בתי המסחר מלאים לקוחות, כולם לבושים בגדי חג - ממש חג.

בואם של חג' סלימאן, (קודסי) ו(זביטח) לדמשק

יום אחד אני מקבל קשר מאחי יוסף שעלי להיפגש עם חברים ליד גשר ברדא בככר מרג'ה בדמשק. הגעתי למועד, נדהמתי לראות לפני את (חג' סלימאן) (קודסי) ו(זביטח), לבושים בגדי חורנים. הם סיפרו לי שהם שכרו בקחה בתוך פרדס מעבר לפסי הרכבת בצ'מר, וכי הם זקוקים לציוד לדירחס ולבגדים עבורם, הלכתי אחרם לשוק הפשפשים (זראבליה) אני קדימה והם אחרי, קניתי להם הציוד הדרוש לדירח-פועלים פשוטים מחצלת, מטאטא, כד מים, מנורת נפט, קומקום לקפה, ספלים צלחות וכו' וכן עבאיות עבורם, אח"כ הזמנתי כרכה העמיסו עליה את כל הציוד ונסעו למקום מגוריהם ונפרדתי מהם.

כעבור זמן מה ^{קאלי} . שוב ליוסף קלר שרוצה לפגשני. כשנפגשתי אתו הוא ביקש ממני להראות לו את מקום מגוריהם של (חג' סלימאן) וחבריו. יוסף בא יחד עם איש המחלקה הסוריה (כאמל) (שלם מואס). נסענו יחד בכרכה בשעות הלילה לצ'מר, את (כאמל) השארנו בקפה בצ'מר ואני ויוסף הלכנו לחפש את הבקחה מעבר לפסי הרכבת בדומר, עברנו את פסי הרכבת נכנסנו לפרדס ומצאנו את הבקחה. הבקחה הייתה כמעט אטומה, חלונותיה סגורים בחריסי דפי עץ. דפקנו על הדלת והם פתחו לנו. הופתענו לראותם סרוחים על המחצלת שבחדר ומכוסים בעבאיות. הם קפצו משמחה לבואנו. יוסף מסר להם מכתבים שהגיעו ממשפחותיהם בארץ. שתינו יחד קפה, סיפרו לנו מחוויותיהם בעבודה כי הם עובדים בסליכת כביש מטעם המשרד הקבלני פרעון ושות' - בהתאם להנחית יגאל, וכי הם מסתדרים היטב בעבודה. הבעיה עכשיו היא צום רמז'אן, הם חייבים לצום כמו כל המוסלמים העובדים בכביש וזה מציק להם.

(חג' סלימאן) חפש את מקומו כאמאס (כהן דח) בין כלל הפועלים המוסלמים העובדים יחד אחר בכביש והוא מנהל את החפלה במקום העבודה. כולם מתיחסים אליו בכבוד וכאיש דח קדוש. הם כתבו במקום מכתבים ומסרום ליוסף להעבירם למשפחותיהם. נפרדנו מהם הלכנו לוכאמל) לקפה וחזרנו בכרכרה העירה. באותו זמן (פואד) עזב את מקום מגוריו אצלי ועבר לחלב.

בואו של עמנואל סידס לדמשק

באחד הימים הודיע לי אחי יוסף שהגיע לדמשק מהארץ עמנואל סידס, ושעלי למצוא לו אכסון בדירתי. הגעתי למקום המפגש ראיתיו מרוגש ועצבני ובלבו פחדים באומרו לי כי עוקבים אחריו. הרגעתי ומיד שכרתי כרכרה ועלינו שנינו עליה והסתלקנו מהמקום לדירתי. למזלי אז (פואד) עזב את דמשק ויכולתי לאכסן את סידס בדירתי. כדי להוציא ממנו את הפחדים שהיו בלבו, שאלתי אם הוא מוכן לצאת לעבודה. ענה לי בחיוב, לעבוד במקצועו כנגר. למחרת הלכתי לנגריה בקרבת המוסך בו עבדתי ושכנעתי את בעל הנגריה שאביא לו פועל טוב לעבודה ושיפיק ממנו תועלת רבה. הוא ענה בחיוב. למחרת הבאתי את עמנואל כשהוא לבוש בגדי עבודה לנגריה והחחיל לעבוד שם. כל הפחדים שהיו בלבו של סידס נעלמו והוא הלך בעצמו ושכר דירה ועבר לגור בה.

בואו של אליהו לוי (בווג'יי) לדמשק
כעבור זמן מה אלי מקבל קשר מאחיו יוסף שעלי לפגוש את אליהו לוי (בווג'יי) איש חולחא ולאכסן אותו אצלי. הלכתי למפגש ונפגשתי עם אליהו לוי, בחור רגוע ושקט, שום פחדים לא היו בלבו. הבאתי לדירתי ללון בה. גם כאן שאלתי את אליהו לוי אם ברצונו לעבוד, ענה בחיוב, שהוא מוכשר לעבוד במוסך. היות ואני עבדתי במוסך והכרתי עוד מוסכים אחרים, הלכתי לאחד מהם וסידרתי לו עבודה. בעל המוסך היה שבע רצון ממנו. גם כאן אליהו לוי קבל בטחון עצמי, הלך ושכר דירה לעצמו ועבר לגור בה.

הוצאת תעודת זהות אמנית ראשונה

רוב אנשינו החזיקו תעודות זהות מזויפות, דבר שהפריע מאד לפעילות אנשינו במקום. שמעתי כי אנשים שניסו להוציא בעצמם תעודות זהות נכשלו ונחשדו. להפתעתי נפסק הקשר שלי עם משה עדאקי (חופיק) וכמה שבועות לא פגשתינו. יום אחד בא אלי אחי יוסף ומודיע לי כי משה עדאקי הצליח להוציא תעודת זהות מקומית אותנטית, והגיע חורי להוציא תעודה כמותו. פירשתי את היעלמותו של עדאקי מהאופק בשבועות האחרונים כנראה לצורך הוצאת התעודה, וראיתי בפעולה זו פעולה קשה מאד.

כיצד הוצאתי תעודת זהוי סורית אותנטית

אחי יוסף אמר לי כי מוח'תאר שכ' אלקימריה בדמשק בשם אבו תופיק המתגורר באותה שכונה רח' אלמליחה 26, מוציא תעודות זהוי תמורת כסף. הוא יכול לדרוש עבור הוצאת התעודה כמה לירות זהב, לפחות שתי לירות זהב.

אחי מסר לי סכום כסף סורי ואמר לי שאוכל לפרוט כסף סורי ללירות זהב בשוק החלפנים בדמשק ושאתדר לבד. הוא הסביר לי איך להגיע לשוק החלפנים (סוק אלצירפיה או אלצראפין) - סמטה קטנה המסתעפת משוק אלחמידיה - השוק המרכזי בדמשק. שם ישנם דוכנים קטנים, דוכן לכל חלפן עם פלטה של זכוכית שמודבקים עליה כל מיני שטרות כסף, אפשר שם לקנות כל ולוטה שרוצים, דינרים עיראקים, לירות מצריות, לירות שטרלינג, מרקים שויצרים, פרנקים צרפתים, לירות זהב וכו'. אז התנהל המסחר בדמשק לפי שער לירה הזהב העותומאנית (לירה עית'מליה), שער הזהב היה עולה או יורד לפי מצב המלחמה, אם הגרמנים מתקדמים שער הזהב היה עולה, אם נסוגים שער הזהב יורד. הלכתי למקום, המקום מלא דוחק אנשים צובאים על החלפנים, נגשתי לאחד החלפנים ושאלתיו על מחיר לירה זהב עותומנית - ענה 43 לי"ס. באותו מעמד קניתי שתי לירות זהב ואמרתי בליבי מוטב שכבר יהיו בכיסי.

שמחתי ופחדתי כאחד. שמחתי - כי סמכו עלי ומצאוני ראוי להוצאת התעודה, וחששתי שמא אכזיב את אמונם כי. נזכרתי בדברי יגאל לפני כמה ימים על חשיבות התעודה, וכי כל עתיד פעולות אנשינו תלוי בתעודות זהות אותנטיות. שאלתי את עצמי איך יפעלו כל אותם הבחורים הנמצאים כבר בסוריה ובלבנון והעומדים להגיע מהארץ, ללא תעודות זהות אמיתיות. עלי להשיג תעודת זהוי ע"ש מוסלמי בכל מחיר, מה גם שאם אשיג תעודה מובטחת לי חופשה ארצה.

תכננתי בלבי את פעולותי:

החלטתי כי כשאפנה לאבו תופיק המוח'תאר אבוא אליו בבגדי עבודה ישר מהמוסך ביום שבת. בגדי העבודה יהיו בגדי ההסוואה שלי, כיון שידוע שיהודים בדמשק לא עובדים בעבודות מלוכלכות כמו מוסך. ושבת - ביום זה אין היהודים עובדים. כדי שלא יעלה ספק אפילו הקל שבקלים שאני חס וחלילה יהודי.

בגדי העבודה שהייתי לבוש היו של פועל מוסך דמשקאי טיפוסי של כפה מיוחדת על הראש, ושל מכנסים וחולצה, עליהם חצי מעיל עם כפחורים ללא צוארון עם כיסים גדולים בצבע כחול כהה, שכדוגמתם הסחובבו כל עובדי המוסכים בעיר. ביום שבת בבוקר באחי לעבודה כרגיל. בשעה 9 ביקשתי רשות ממעלם מחמוד כי אני צריך לסדר דבר-מה בעיר ושיתן לי חופשה לכמה שעות. הוא הסכים. יצאתי בבגדי העבודה ישר לשכונת אלקימריה לחפש את רח' אלמליחה - מקום מגורי המוח'תאר, עברתי בכל סמטאות אלקימריה עד שהגעתי סוף סוף לשלט

שכתוב עליו בערבית זקאק (רח') אלמליחה. הגעתי לביח מספר 26, זה קיר חומה גבוהה בו שער עם מקוש. היקשתי במקוש, פתחה אשה פניה מכוסים ברעלה ושאלה מה רצוני? אמרתי לה שאני מבקש את כבוד המוח'תאר אבו חופיק. אמרה לי: "הוא יושב בקפה בקצה הרחוב".

הלכתי לקצה הרחוב כמה עשרות צעדים משם ואני רואה קפה חשוך, יורדים אליו במדרגה מהרחוב, יושבים בתוכו כמה זקנים על ספה נמוכה מרופדת ומעשנים נרגילות ומשוחחים בשקט כאילו ממחיקים סוד. אני נכנס בברכה טפוסית מוסלימית בקול רם: אלסלאם עליכום. הם עונים: אלסלאם עליכום ורחמח אללה וברכאחה.

אני אומר: "אני מבקש את כב' המוח'תאר אבו חופיק". אחד הזקנים בעל עיניים קטנות ממזריות עונה: אני המוח'תאר, מה אתה רוצה יא אבני? אני אומר: "יש לי איזה מלה לכבודו". הוא אומר לי: "חכה קצת".

אני יושב בצד על כסא נמוך מרופד קש, כולם מעשנים נרגילות ונועצים בי עיניים. כשסיים אבו חופיק את הנרגילה שלו, הוא קם מכסאו ואמר: "אני מקבל בענייני המוח'תרות בביתי. בוא איתי!"

הוא יוצא אתי מהקפה ולוקחני אליו הביחה, דופק במקוש השער, האשה הרעולה פותחת, והוא מכניסני למשרדו בקרבת השער ושואל: "מה אתה רוצה יא אבני?" אני מספר לו שאני מחלב ועובד במוסך בעיר, ולמרביח הצער שכחתי את תעודת הזהות בחלב, ואין בידי כעת תעודה, ושמעתי כי נחפנחה עכשיו משרה במוסך הצבאי בעיר ושם משלמים כמעט כפליים ממה שאני מרויח, אך ללא תעודת זהו אין אני יכול להתקבל לעבודה, ולנסוע לחלב ולחזור עם התעודה בינתיים חלך המשרה. אני מבקש מכב' המוח'תאר שיסדר לי תעודת זהו שאוכל להתקבל למוסך הצבאי, מה שיותר מהר.

הוא חושב קצת ושואל, מה דתך?

אני אומר: מוסלמי אלחמדו לללאה! (בוא ק' אל)

הוא שאלני, אתה יודע את "הפאחה"?

מיד אני אומר בשטף את ה"פאחה" כפי שלמדנו בתערוכה, ואני מוסיף פסוקים מהקוראן כפי שחג' סלימאן) היה אומר מפעם לפעם.

ראיתו שהוא נרגע, והוא אומר בשקט: אבל זה יעלה לך חמש לירות זהב.

אני אומר לו: יא כב' המוח'תאר (ע' ייר בדל) שנה דעתך, אני פועל פשוט, אין ידי משגח סכומים כאלה! בבקשה ממך עזור לי, בחיי הנביא!

הוא אומר: אם אתה רוצה את התעודה מחר, כדי שלא תאבד את המשרה, זה יעלה לך ארבע לירות זהב. שחיס חן אותם עכשיו כמפרעה, ושחיס לאחר סידור התעודה. לבי קופץ משמחה, אך אני מראה לו שאין בידי לשלם, ושוב אני מבקש ממנו להוריד את המחיר, אך הוא בשלו. לבסוף אני אומר: "אמרנא עלא אללה", (אני בוטח באללה) כלומר אני מסכים.

הוא מוציא פנקס גדול מאחד הארונות ומתחיל לחפש ברישומי הפנקס. אני קורא - זה פנקס מרשם התושבים של רובע אלקימריה. הוא מעביר אצבע משם לשם אחר-כך הוא מתעכב ושואל אותי: "יש לך עכשיו שתי לירות זהב?" אני עונה בחיוב ומוציא את שתי לירות הזהב שבכיסוי שקניתי לפני כמה ימים בשוק החלפנים ומוסרם לידי.

הוא אומר: "שמך - מחמד תיסיר, שם אביך: חסן. שם משפחתך: עבוד. שם אמך - ערביה. אתה נולדת בזקאק אלמליחה (רובע) אלקימריה. אחיך - עבדאללה, אחותך פאטמה. זכור את השמות הללו היטב. אם ישאלוך במשרד מרשם התושבים תדע לענות. לך תביא שתי תמונות ותהיה מחר ב-10 בבוקר בדאירת אלנפוס (משרד מרשם התושבים), חכה לי למטה ליד הכניסה."

לבי קפץ משמחה. אני נפרד ממנו בלחיצת יד ובתודה וחוזר לעבודה במוסך. בערב אני יוצא ברשות מעלם מחמוד קצת יותר מוקדם מהעבודה, לבוש בגדים נקיים והולך לשדרות ג'מאל באשא - לא הרחק ממקום עבודתי, שם עומד צלם ארמני. אני מבקש להצטלם, הוא מצלם במצלמה העומדת על 3 רגלים עם שרוול שחור. הוא מעמיד אותי מולו ומסתכל דרך השרוול וכעבור כמה דקות יש בידי שתי תמונות לא כל-כך ברורות אך די טובות לתעודת זהות. שמחתי כי הסוואתי בתמונות אלה היא די טובה, כי קשה לזהותני היטב לפי התמונה אך הדמיון רב. משם אני הולך לשוק החלפנים בשוק אלחמידיה לא הרחק משם, קונה שתי לירות זהב נוספות בכסף הסורי שנמצא ברשותי.

למחרת בבוקר אני הולך לעבודה כרגיל ובשעה 9.00 שוב אני מבקש ממעלם מחמוד רשות לסדר כמה סידורים בעיר, והוא מרשה לי. אני יוצא בבגדי העבודה והולך למשרד ^{משרד} התושבים (דאירת אלנפוס). עובר את כל שוק אלחמידיה לאורכו, ומגיע לקרבת מסגד אלאמוי, באחת הסמטאות הנקראת דרושיה נמצא משרד מרשם התושבים. אני מגיע 10 דקות לפני הזמן שקבע לי אבו תופיק. אני עומד כעל גחלים וחושש שמא לא יופיע המוח'יתאר ונאמר שלום על שתי לירות הזהב שלקח ועל תעודת הזהוי.

אך כמה דקות אחרי השעה 10 מופיע אבו תופיק ושואלני בשקט: "הבאת את התמונות?" אני מוסרן לידי. הוא לוחש באזני: "מה שמך?" ואני עונה "מחמד תיסיר עבוד". שוב שואל: "מה שם אביך?" ואני עונה: "חסן". "מה שם אמך?" אני עונה: "ערביה". "שם אחיך?" אני עונה: "עבדאללה". "שם אחותך?" אני עונה: "פאטמה". הוא עולה במדרגות ואני אחריו.

אנשים רבים צובאים על המשרד, אך כולם מפלסים לו דרך בכבוד. הוא נותן חתימתו על התמונות, ממלא טופס ונגש לפקיד מרשם התושבים כשהוא עוקף את כל תור הממתינים ומוסר את הבקשה עם התמונות לפקיד.

כעבור כמה דקות קורא הפקיד: "מחמד תיסיר עבוד", מיד אני קופץ ואומר: "נעם יא סידי (כן אדוני)", אני ניגש אל הפקיד והוא שואל אותי: "מה שם

אכירך? אני אומר: "חסן", מה שם אמך? אני אומר, "ערביה", הוא רושם את פרטי האישיים, צבע עיניים, צבע שערות, גובה, ואומר לי: "חתום כאן" ומצביע על מקום כטופס ואני חותם ומסלסל בערבית באיטיות: "מחמד תיסיר חסן עבוד". הפקיד מוסר בידי את התעודה, אך המוח'תאר - רגע לאחר שאני עוזב את הפקיד, חוטף מידי את התעודה ואומר: "בוא אחרי!" אני יורד במדרגות למטה, הוא מושיט ידו ואומר: "תן את היתר!" אני מוציא את שתי לירות הזהב שקניתי יום קודם ומוסרם לו, והוא מוסר לי את התעודה, ואני רוצה לעוף משמחה כאילו צמחו לי כנפים ואני רוצה לטוס.

הלכתי משם לעבודה ובערב העברתי הודעה לאחי יוסף, באמצעות אחד החברים שפגשתי, שאני רוצה לראותו. הוא השאיר לי הודעה כרגיל מתחת לאדן החלון וקבע לי פגישה באחד מבתי הקפה, שם הוצאתי כגאווה את התעודה והראתיה לו. הוא לא הסתיר את שמחתו והתפעלותו. סיפרתי לו כיצד הוצאתי את התעודה וכמה שלמתי עבודה, הוא קילל את המוח'תאר ואמר זה אדם סחטן וגנב, לעדאקי עשה בחצי מחיר. אמרתי לו שלי הוא הוציא את התעודה תוך יומיים. יוסף אמר זה לא משנה.

עזיבת דמשק לקראת יציאה לחופשה

עכשיו זכרתי עם יוסף על החופשה לארץ המגיעה לי. הוא אמר לי כשיבוא יגאל אנו נסדיר זאת. זה היה בספטמבר 1942. יוסף אמר לי: "בינתיים המשך לעבוד במוסך עד שתקבל פקודה להפטר. על-מנת לנסוע ארצה קודם כל נשלח אותך לבירות ומשם ארצה".

חכיתי חודש ימים עד שיוסף אמר לי שאוכל להפטר מהעבודה ולנסוע לבירות. ובמקביל להודיע לסת מרי בערנוס שאני עובר לדירה אחרת ולגמור איתה את החשבון.

פניתי לבעל הבית עלי אלחסיני וספרתי לו כי אני עומד להתחנן עם בת דודי המתגוררת בחלב, וכי עלי לעזוב את העבודה. הוא ניסה לפתוחני להשאר בעבודה, אמר שיכפיל את שכרי, אך כמובן אני בשלי. נפרדתי ממנו ומהעובדים ונסעתי לבירות לכחובת שאחי יוסף מסר לי.

עכשיו כמובן יש לי תעודה שאני יכול להסובב בה באופן חופשי ואין כל חשש בלבי לנוע בדרכים ולעבור בקורות.

הנסיעה לבירות

במשרד מכוניות בככר אלמרג'ה שהפעיל שרות בין דמשק לבירות עליתי על מכונית הנוסעת לבירות. ירדתי בככר אלבורג' בבירות וחפשתי את דירת המבטחים ברחוב אלכבושיה - הכחובת שאחי יוסף מסר לי. זה לא רחוק מבאב אדריס ליד כנסיית הקפוסנינים (כניסת אלכבושיה). עליתי לדירה עליונה בבית

בן שחי קומות כפי שתוארה על-ידי אחי ואני רואה שאין בה איש. מה עלי לעשות?

לא הייתה לי ברירה, הלכתי ללון באותו ערב בלב שקט בביח מלון, כשבכיס תעודת הזהות המוסלמית. לא היו שום בעיות.

למחרת אני שוב עולה לדירת המבטחים ברחוב אלכבושיה ואני רואה בה אנשים, אני דופק על הדלת, פותחים לי ורואה אחדים מחברי המחלקה, כאלה שהיו אחי בקורס בביח אורן. נכנסים לדירה דרך סלון רחב, מסביב פתחי חדרים כולם סגורים, באמצע הסלון שולחן וכסאות, אחד יושב ליד השולחן ופורש עליו קלפים ומשחק לבדו פסיאנס. החברה שמחו לקראתי. ספרתי להם שאני מחכה להוראות. היו צריכים לנסוע אחי ארצה עוד שני חברים, כפי שזכור לי (פואד) (ובשאר) - צבי מקלר.

הנסיעה ארצה

הגיע היום המיוחל, הלבישו את שלושחנו בגדי צבא בריטי ונתנו לכל אחד פנקס חוגר (פאי בוק), אני ישבתי ליד המונד קדימה ושני החברה ישבו מאחור ומיג'ור המונד נהג במכונית. עברנו את כל הבקורות ללא כל בעיות. בדרך דברתי עם המונד על מצב המלחמה. הוא ענה שהמצב מעורפל. רומל לא הצליח להקדם בחזית לוב אך בודאי הוא יפתח בהתקפה בטוברוק. דברנו על המצב, מה יהיה אם חתיה התקפה, אם רומל יתקדם? הוא אמר יש חכמיה לרכז את כל היהודים בארץ בעמק יזרעאל והישוב היהודי יגן על עצמו בהרים מסביב, הרי הכרמל, הרי הגלבוע, הר חבור כל ההרים סביב. הצבא הבריטי ישאיר לישוב בארץ נשק וחמושות למכביר כולל נשק נ.ט. ונ.מ. וההגנה חתיה מלמעלה וכולם ימצאו מחסה למטה. כשנסענו בכביש ראש הנקרה - חיפה במקום לנסוע ישר לחיפה הוא עבר את יגור ועלה לכרמל, והראה לי את המקום, איך נראה העמק מלמעלה למטה. בחזרה כשאנו חוזרים מהרי הכרמל לחיפה קרה תקר בגלגל המכונית, היה צורך להחליף גלגל. המונד ירד מהמכונית והחחיל לטפל בהחלפת הגלגל, הוא היה ג'נטלמן לא אמר מלה לחברה שהיו במכונית, אך אף אחד מהחברה לא ירד לעזור לו. הם ישבו כמו מלכים. לבי לא מלאני לכך, ירדתי וסייעתי למיג'ור בהורדת הגלגל ובהרכבת גלגל אחר. עבר זמן מה עד שהכל היה בסדר ונסענו משם לחיפה לביח סולל בונה. בחיפה קבלה אותנו פקידה של דוד הכהן, נצטויתי להשאיר את תעודת הזהות המוסלמית שלי שם. נאמר לי שיש לי חופשה של שלושה שבועות ושעלי לחזור לסולל בונה בחיפה, משם יחדירוני לבירות, ואז יחזירו לי את תעודת הזהות המוסלמית שלי.

קריאה חזרה לבירות.

כעבור שבוע וחצי משהייתי בח"א קבלתי הודעה לחזור מיד לבית סולל בונה כדי לנסוע חזרה לבירות במקום ברוך שמא, שהיה חולה. הגעתי לבית סולל בונה ומשם לקחוני עם עוד שני חברים במדי צבא בריטי במכונית צבאית לבירות. עברנו את כל הבקורות ללא כל תקלות.

שכירת דירה בבסטא אלפוקא

התגוררתי אז בבית מלון, ויצאתי לבלויים בבתי קפה וקולנוע עם שאול אלגביש (גנדי) ועם עדאקי (חופיק). חפשתי דירה לגור בה ביחד עם עדאקי ומצאתי דירה בבסטא אלפוקא - שכונה מוסלמית - אצל חסיבה אלבאבא. ושנינו, אני ועדאקי, התגוררנו בדירה זו.

בעלת הדירה - נוצריה בגיל העמידה הנשואה למוסלמי זקן בשם ג'מיל עלי אלבאבא, הוא הסתובב בבית ורדה באשתו. היא היתה כמו משרחת בבית. היא סיפרה לי כי החאהבה בו בהיותה צעירה כשהיה גבר מבוגר ויפה תואר, והמירה את דחה למענו והחתנה איתו. אין לה ילדים ממנו. עתה הוא זקן נוקשה, חובע כל מיני דברים ממנה וקמצן וחמיד צועק עליה. פעם היתה לו חנות למנופקטורה בשוק באב אדריס וחיסל אותה בפרוץ המלחמה. היא הביאה הביתה מאות רבות של צוארונים לבנים, בודדים שמרכיבים אותם על חולצות, פרמה את הצוארונים חיברה אותם יחד במכונת חפירה ועשתה כסוי לכל רהיטי הבית. כל הבית היה לבן מצוארונים אלה. מפעם לפעם הבחנתי כי חסר לי סכין גילוח בין חפצי והבנתי כי יד הזקן בדבר. שמתי לב כי היא אינה שומעת טוב, והיינו חרשת. הפצתי לה חפצי ובהנתי כי יד הזקן בדבר. שמתי לב כי היא אינה שומעת טוב, והיינו חרשת. הפצתי לה חפצי ובהנתי כי יד הזקן בדבר. שמתי לב כי היא אינה שומעת טוב, והיינו חרשת. אספרתי על כך לחברה, הם צחקו ואמרו לי: "אם חדפוק אותה היא לא חשמע". יחסי אליה היה טוב ומפעם לפעם הבאתי לה פירות מהשוק כמחנה. בחמורה היא הזמינה אותי פעם למאכל "חבולה" שעשתה במיוחד עבורי, היה טעים מאוד, ויחסינו היו מצוינים.

אך עדאקי, שלא סבל את בעלה ג'מיל עלי אלבאבא, הזקן החטטן והנרגן - עזב את הדירה ועבר לדירה אחרת, אני העדפתי להשאיר אצלה ביוזעתי כי היא חרשת. חמיד חששתי שמא אפלוט בשנתי איזו מלה בעברית, וזה יהיה סופי. היא הסתובבה בכל חדרי הבית ונכנסה לעתים קרובות לחדרי ודברנו. היא הבינה את דברי רק כשהסחלה על תנועות שפתי.

בעל הקפריזי והרוזן הסתגר חמיד בחדרו ולא יצא ממנו אלא לאחר שאני יצאתי מהבית. על כן החלטתי להמשיך ולגור אצלה.

עבודה בכיח"ר למאזניים בבירות

לא רצייתי להסתובב בבירות ללא עבודה. ראשית, העבודה היא המגן הטוב ביותר לאיש מחתרת. ושנית - רצייתי לבדוק את נושא המאזניים והמשקלות בעיר, כיון שאחי יוסף אמר לי כי יחכן ואצטרך לפתוח חנות למאזניים ומשקלות במקום. מקצועי בח"א היה יצור מאזניים ומשקלות, על כן הסתובבתי בעיר וראיתי חנויות המוכרות פריטים אלה. נכנסתי והתענינתי במוצגים, שאלתי את המוכר על היצרן. המוכר אמר לי כי ישנם מאזניים המיוצרים ע"י יצרן בחלב בשם עבד סמיע מוצללי, וישנם כאלה מחו"ל והצביע על כל אחד מהפריטים.

נסעתי לשכונת אלנהר לחפש את ביהח"ר נג'אר ושוח'. מצאתי את המקום וראיתי כי זה ביח"ר גדול בו עובדים עשרות ארמנים. שאלתי על בעל הבית. נכנסתי למשרדו והצגתי את עצמי כמומחה ליצור מאזניים. הוא היה ארמני בגיל העמידה, ערמומי ופיקח, ושאלני: "מאיפה אתה יודע את המקצוע?" עניתי לו: "עבדתי אצל עבד אל סמיע מוצללי בחלב". הוא אמר לי: "בוא נראה מה אתה יודע". הוא הכניסני לחדר שבמרכזו ערימה של חלקים רבים של מאזניים של שתי כפות מפורקים, ושאלני: "אתה יכול לבנות מהם מאזניים?" עניתי בחיוב. הוא השאירני במקום ואמר: "הצמל לעבוד".

אני מיינתי את החלקים, כל חלק היה שייך למאזניים אחרים והצלחתי כעבור זמן קצר להרכיב מאזניים גמורות. הוא שמח ואמר לאחראי שנחקבלתי לעבודה. הבחנתי כי הפועלים הארמנים הביטו עלי בשנאה.

למחרת אני נכנס לחדר בו עבדתי יום קודם, ואני רואה שכל החלקים שמיינתי קודם לכן אינם במקום, ובמקומם הוכנסו חלקים אחרים. הבנתי כי נעשתה חבלה בעבודתי ע"י הפועלים הארמנים במקום. פניתי לבעל הבית וספרתי לו על כך, הוא נתן הוראה לאחראי שאיש לא יעז להכנס למקום בו אני עובד, ואכן החלתי לעבוד אצלו ביצור מאזניים של שתי כפות והצלחתי בעבודה והיו מרוצים ממני. חוץ שיחה עם הפועלים הבינתי כי בעל הבית הארמני שוחף עם ערבי מוסלמי בשם אלנג'אר אך תמורת השם מקבל הערבי סכומים לא מבוטלים מהמפעל.

פגישה עם "עבדו" בבירות

יום אחד קורא לי יוסף ביחד עם (תופיק) ואנו הולכים לפגוש את המפקד בבירות - "עבדו" ישראל בן-יהודה. שלושתינו נפגשים עם "עבדו" בדירת המבטחים ברח' אלקבושיה, "עבדו" סוקר את המצב הצבאי והיחסים עם הבריטים וכי הבריטים החליטו להגדיל את פעילות המחלקה, ולהקציב לכך את הסכומים הדרושים, אפילו לצורך פתיחת עסקים וחנויות.

אנשי המחלקה שכנעו את המפקדה הבריטית שבתוך זמן קצר הצלחנו מעל המשוער, להיטמע בסוריה ובלבנון מעל לכל המצופה, מה גם שהצלחנו להוציא תעודות זהות אוטנטיות ע"ש מוסלמים, הגיע הזמן עתה שנקים חנות גדולה בבירות, בה יהיה מקום למשדר קבוע וסליק לחומרי נפץ שתנוהל על-ידי שנינו - (חופיק) ואני, ובהמשך ישלח אלינו עוד אחד לעזרה כיוון שלשנינו יש תעודות זהות סוריות אוטנטיות ע"ש מוסלמים.

"עבדו" הוסיף, כי אנשי המחלקה המפוזרים ברחבי סוריה ולבנון הפכו להיות חתנים מבוקשים, כיון שהם עובדים טובים וחרוצים, הבחורים ניסו להעביר את רוע הגזירה בטענות שונות, אך יגאל היה ער לבעיה והחליט לארגן קורס של בנות ואחריו הן הצטרפנה אל "בעליהן" כביכול כנשים או כארוסות, כדי להמנע מנסיונות שידוכים טורדניים. ויחכן שבימים הקרובים נזכה לראות בבירות אחת או שתיים ממסיימות הקורס שתצטרפנה אלינו כקרובות משפחה. ספרתי לאחי יוסף, כי אני עובד עכשיו במאזנים אצל ארמני באלנהר. הוא סיפר לי כי הכוונה שאפתח בבירות יחד עם (חופיק) חנות למאזנים ומשקלות, להעביר את כל כלי העבודה והחלקים שהיו בחנות של ג'ק סעד שנעצר בדמשק, אך יצחק קויס בדמשק מתנגד לדבר. תיארתי לי שהתנגד שנפתח חנות מאזנים בבירות כדי שמישהו לא יקשר בינינו ובין ג'ק סעד ש"נשרף" בדמשק.

פתיחת חנות למאזנים ומשקלות בבירות

בסופו של דבר ניתנה לי הוראה לחפש חנות בבירות ע"מ לפתוח בימ"ל לייצור מאזנים ומשקלות. אז התפרתי מהעבודה אצל הארמני נג'אר ושוח' ונעזרתי ביוסף אחי למצוא חנות מתאימה לעסק. משה עדאקי (חופיק) נסע אז לחופשה ארצה. מצאנו חנות מתאימה בשכונת בסטא תחתא ליד בית מרקחת (פרנזית) חמידה. את החוזה עם בעל הבית עשיתי בעזרת אחי יוסף ושלמתי סך 700 ל"ל דמי ^{דמי} ושכירות לששה חודשים מראש.

החנות מוגבהת מעל הכביש כחצי מטר, כך שסדרנו מדרגות עץ כדי לעלות אליה מהרחוב. בערב היינו מעלים את המדרגות לחנות וסוגרים את דלת הפח המחלגלת. החנות די רחבה, אורכה כ-7 מטר במקביל לכביש ורוחבה כ-5 מטר מהכביש פנימה, כך שחצינו אותה אח"כ לשניים.

שכונת אלבסטא

שכונה זו מוסלמית מובהקת, משמשת כמעוז המוסלמי בבירות. כל חושביה מוסלמים ורובם שיעים. החנות שלנו הייתה במורד הכביש לכן המקום נקרא בסטא תחתא (תחתית). הכביש עולה לשכונת בסטא פוקא (עליה) ומשם הלאה לבית

הקברות המוסלמי. כל ההלויות המוסלמיות עוברות ממש ליד החנות. החשמלית עוברת ליד החנות ותחנת החשמלית בדיוק לידה. במרכז השכונה - בין בסטא פוקא ותחנת מסגד גדול ואולם קיר/ח של אנשי דת מוסלמים (אמאמים, שיח'ים וכו'). כזכור התגוררתי אצל חסיבה אלבאבא בבסטא אלפוקא והלכתי רגלי ממקום מגורי למקום העבודה בחנות.

הוצאת רשיון עירוני לחנות

כשחזר (תופיק) מחופשתו בראשית 1943 כבר הייתה החנות שכורה על ידי וחזרה בכיסי על שמי, מחמד חיסיר עבוד, ועכשיו צריך גם רשיון עירוני. הלכתי למשרדי עיריית בירות להוציא רשיון לחנות. כשהצגתי את תעודת הזהות הסורית שלי ע"ש מוסלמי, קבלוני באהדה רבה ובסבר פנים יפות ואמרו שיש לעודד את היצור הלאומי.

הבחנתי שיש תחרות בין שתי העדות, המוסלמית והנוצרית. המוסלמים מעונינים להגביר את השפעתם, וככל שיבואו מוסלמים מסוריה ללבנון כד יוטב הדבר, בעוד שהנוצרים היו היפוכו של דבר, רצו שהשפעתם תגבר. על כן שלחוני לפקיד מוסלמי והוא סידר לי את כל ההליכים על נקלה וכבר יש בידי רשיון עירוני לחנות.

ספרתי לתופיק) שיש לנו כבר רשיון עירוני וצריך להביא את הכלים הדרושים. אנו ממתינים כשבוע, עשרה ימים עד שסוף-סוף הגיעה כל תכולת החנות של ג'יק סעד מזמשק במשאית אזרחית, הובאו כלי עבודה שונים, סדן, מפוח, אה, פטישים שונים, קורנסים, חלקים של מאזנים ומשקלות לא גמורים והכנסנו הכל לחנות בשעות מאוחרות בלילה.

השגיאה עם השלט

הלכנו לארמני, צייר שלטים, בשכונת אלנהר והזמנו שלט בערבית - "מיאזין וקבאבין צנאעה ביע ותצליח" וכלומר, מאזנים ומשקלות יצור מכירה ותקונים), אך לא ידענו כי בערבית ספרותית מאזניים - נכתבת בערבית מואזין ולא מיאזין, כפי שמבטאים זאת. כל תושבי השכונה שהם מוסלמים אדוקים צחקו למלה מיאזין, עד שבא שיח' זקן והעיר לנו כי צריך לכתוב מואזין ככתוב בקוראן: "עדלו מואזינכוס וקבאבינכוס" - מאזני צדק יהיו לכס. אנו טענו כי הארמני ימ"ש הטעה אותנו, ואכן הבאנו את הארמני ותיקן את השלט במקום מיאזין כתב מואזין והבעיה נפתרה.

בנית משקל ראשון של 300 ק"ג והחתמתו

מכל החלקים של המשקלות שהגיעו מחנותו של ג'ק סעד הצלחתי להרכיב משקל אחד של 300 ק"ג. היה צורך להעבירו לעיריית בירות להחתימו בחותמת אימות מחלקת הכיול. הסטייה של הדיוק צ"ל 1:10,000 כלומר אם מניחים 300 ק"ג על המשקל, יכול לזייף רק ב-30 גרם. הזמנו עגלת פלמפורמה, העמסנו עליה את המשקל ויצאנו לעירייה.

הבאנו את המשקל למחלקת אימות המשקלות, הפקיד הסתכל על המשקל והתפעל מצורתו ומיצורו. אני אמרתי לפקיד בגאווה: "האדא מודל אלמאני" (זה דגם גרמני). הוא בדק את המשקל, הרים את הפלמפורמה שלו, הסתכל בחלקיו הפנימיים והחיצוניים, שט משקלות של 300 ק"ג על המשקל, ו"בול" - הסטייה 1:10,000, הוא אימת אותו בחותמתו באומרו "צריך לעודד את התעשייה הלאומית".

משקל זה מכרנו לסוחר סיטונאי מקומי. הצגתי משקל זה - כדגם גרמני ואח"כ כל יתר המשקלות כמוהו. באזור מוסלמי זה העריכו את התוצרת הגרמנית כמעולה. הגיעו אלינו בהדרגה כמה משקלות לתיקון, והעסק התחיל לזוז.

סליק לחומרי נפץ, נשק ומכשיר קשר

בחלק הקדמי של החנות העמדנו כבר חלק מהתוצרת שלנו הגמורה ובחלקה האחורי - גרוטאות חלקי מאזנים, ומקוט כיול משקלות שאנו מייצרים, ושם הוצבו אבני משקל בגדלים שונים, כך שביחד שקלו 300 ק"ג.

יותר מאוחר - הקמנו מחיצת עץ - בין החלקים הקדמי והאחורי, החוצה את החנות לאורכה, ופתחנו פתח במחיצה עם דלת הנסגרת ונפתחת, מעל הפתח הצבנו שלט בערבית "הכניסה אסורה" (ממנוע אלדח'ול) כביכול כדי לשמור על סוד המקצוע, אך לאמיתו של דבר - הפרנו מעבר למחיצה בור ששימש לנו כסליק לחמרי חבלה ונשק. הבור היה מטויח ומכוסה בדלת בצבע האדמה. מעל הדלת הנחנו פלסת עץ חלקה וגדולה, ומעליה העמדנו משקל של 300 ק"ג, ולידו אבני משקל לכיול.

מכשיר הקשר היה באחת הפנות מוטמן היטב ומעליו ומסביבו ערמה של גרוטאות ברזל.

השכו אבו אחמד

בסמוך לחנות שלנו - ממש מעבר לקיר מפריד. היתה חנות של אבו אחמד המוכר גרוטאות ברזל. אבו אחמד לא היה נזקק לרדת לרחוב ואח"כ לעלות במדרגות אלינו, אלא היה מזנק עובר את המחיצה - והוא על ידינו. את כל ארוחותיו היה אוכל בחנותנו, וכמובן כשכו כבדנוהו והכנו לו כסא קבוע לשבת עליו, והוא תמיד סיפר בדיחות תפלות תוך כדי אכילה. הוא היה סקרן לדעת הכל

עלינו. שאלני מה מעמדי בחנות, אמרתי לו שאנו כשותפים "תופיק" בכסף ואני במקצועי. שאלני אם אנו נשואים או לא? עניתי בשלילה. פעם שאל אותי למה שמנו מחיצה ועל הדלת שלה "ממנוע אלדח'ול" (הכניסה אסורה)? עניתי לו, אין אנו רוצים שמישהו ילמד את "סוד המקצוע". הוא תמיד ישב בחלקה הקדמי של החנות, אך לא העז להכנס פנימה מעבר למחיצה.

אבו אחמד הביע את שנאתו הרבה ליהודים בכל הודמנות היה מקלל אותם ואת מגיניהם האנגלים והכופרים ומוסיף "בקרוב יבוא "אבו-עלי" וניפטר משניהם".

פעם אמר לי את הפתגם הבא: "אלי בתצבח ביהודי כאנו מתצבח בג'ראדי, כלומר מי שרואה בבוקר לראשונה יהודי כבר לא תהיה לו ברכה באותו יום. לעתים היה משנה את הסיימת באומרו: כאנו מתצבח בג'רודי, כאלו הוא רואה בבוקר עכברוש, או כאנו מתצבח ב"קרודי" כאילו הוא רואה בבוקר קוף, והיה צוחק מחוכמתו, ואני כמובן צוחק אתו.

השבו עבד אלרזאק אלמקדסי

מול החנות שלנו מעבר לכביש היתה חנות למעק וסיגריות, לבעליה עבד אלרזאק אלמקדסי תמיד הראה לנו פנים שמחות והתיידד אתנו. מפעם לפעם הוא שוחח אתנו על המצב בחזית ועל פוליטיקה. ממנו שאבתי ידיעות על אישים ידועים כמו ריאצ' אלצלח, שתמיד עבר בסביבה עם אנשיו הגברתנים, וכל אנשי החיוב כבדוהו בקימה בעוברו. הוא אמר לי "זה אחד המנהיגים הדגולים בעיר, ויציל את המולדת מכיבוש הזרים, הלואי ויבוא כבר "אבו-עלי" ונתפטר מהאנגלים והצרפתים", מפעם לפעם היה תוקע בדיחות, חידות וחדודי לשון.

פעם עבד אלרזאק שואל אותי: "ראה יא תיסיר, אני רוצה לשאול אותך שאלה: "ואחד תוצ'א וראח באל צלאתה מקבולה ואלא ע'יר מקבולה?" (אחד היטהר (לפני התפלה) והלך להשתין, תפילתו רצויה או לא רצויה?). אני עונה לו: "כמובן לא רצויה". אז הוא אומר לי: ^{אתה טובה, שמע עוד פעם} "אתה טובה, שמע עוד פעם ואני אגיד את זה לאט לאט, ואחד תוצ'א וראח חבאל (חבלים), (ח'אוי תה'יק) - תפלתו רצויה". אני אומר לו: "באללה ככוך".

פעם הוא שאל אותי אם אני נשוי, עניתי בשלילה. אז הוא המשיך: "אדון תיסיר, יש לי בת אח יפהפיה, שתמצא חן בעיניך, אני רוצה לשלוח לך אותה שתראה אותה ותודיע לי מה דעתך?" עניתי לו: "אין בדעתי עכשיו להתחתן, איני חושב על חתונה", אז הוא אמר לי: "אין דבר! אני אשלח לך אותה ותראה אותה". למחרת, כשאני עומד בחנות, כגשת אלי אחת רעולה, מחזיקה בידה מנעול ומבקשת שאתקן לה אותו. אני אומר: "אנחנו מתקנים משקלות ומאזנים, לא מתקנים מנעולים". אז היא אומרת: "עבד אלרזאק אלמקדסי שלח אותי ואמר לי שתתקן עבורי את המנעול". מיד אני מביד את הרמז. אני לוקח מידה את

המנעול, היא עולה במדרגות העץ ונכנסת לחנות, ומרימה את הרעלה מעל פניה כמסתכלת במנעול אבל מתכוונת שאליץ בפניה. אני מסתכל - בחזרה צעירה לגמרי לא רעה. אפילו יפהפיה! תקנתי לה את המנעול והחזרתיו אליה באומרי: "אין צורך בתשלום, זה בלי כסף".

למחרת, עבד אלרזאק אלמקדסי אומר לי: "מה דעתך? ראית אותו?" אני אומר לו: "כן! אבל עכשיו איני חושב על חתונה", ואני מוסיף: "אגיד לך את האמת יא עבד אלרזאק, למעשה אני שותף בחנות רק כמקצועי, ובעל ההון הוא (תופיק): עדיין לא חסתי כסף כדי תשלום מוהר, אלאה מע אלצאברין, (אללה עם המתאזרים בסבלנות), אלאה כרים, (אללה נדיב)". הוא קיבל תשובתי כרמז להבטחה וכרגע שלא השבתי פניו ריקם.

ביקור המונד ויגאל בחנות

יום אחד, כשאנו עובדים בחנות בשצף קצף, המפוח עולה ויורד, האש באח משתלהבת, עשו מיתמר, ואני מכה בחוזקה בקורנס על ברזל מלובר על הסדן, בעוד (תופיק) מחזיק את הברזל המלובר במלקחים ואני מורה לו איד להחזיק ומתי להפוך. אני עומד אח"כ לפרש קצת מהאש הצורבת. ולקבל רוח נעימה הנושבת מהים, והנה אני רואה את יגאל ומיג'ור המונד צועדים ברחוב אלבסטה ממעלה הכביש אל החנות שלנו במורד. יגאל והמיג'ור מסתכלים עלי כשפני מפויחים, ועל עדאקי העומד כמוני לפרש. אני מנגב את פני בשרווול החולצה ויגאל אומר בערבית: "בדנא נשופ נשתרי מיזאן ענדכ" (אנו רוצים לראות לקנות מאזנים אצלך). אני אומר: "תפתצ'לו" (בבקשה) שניהם עולים במדרגות העץ ונכנסים לחנות, ואני מצביע להם על מאזנים מונחים על המדף ומציין בגאווה, "זה מוחתם מטעם העיריה". יגאל מתעניין גם במשקלות שאני מייצר, רואה את המחיצה ומבחין שביעות רצון בעיניו. אני מצביע על משקל ואומר לו בגאווה: "זה המשוחב ביותר. זה דגס גרמני". הם בחכו את המשקל, יגאל דיבר

ערבית ושאל פרטים טכניים, על המחיר וכו'. שאלתי את יגאל אם הוא רוצה שאשקול אותו עליו? יגאל ענה בשלילה.

כל זמן שהותם בחנות, הסתכל אבו אחמד השכן פנימה, רצה לדעת מה רוצים הקצין לבוש המדים והאזרח שבלוויתו. הם ירדו אח"כ ויגאל אמר: "ח' אטר-ע". (p/c) עניתי לו: "מעאסלאמה" (צאתכם לשלום) והלכו כלעומת שבאו. אבו אחמד השכן, שם מיד רגל והפך עצמו מחנותו לחנותנו ושאל: "מה רצה הקצין ומלווהו?" עניתי לו: "אלה אנגלים, אללה ישרוף אותם - אללה יקח אותם, בלבלו לי את המוח, רצו לקנות משקל אך לא קנו דבר, רק סתם בלבלו את המוח".

יום ראשון - יום המנוחה הרשמי בבירות

יום המנוחה השבועי בבירות הוא יום ראשון. זו עיר קוסמופוליטית, אתה רואה בה תושבים מארצות שונות, מוסלמים עשירים מכרית ומסעודיה, נוצרים שנזבו את סוריה ועושים עסקים פורחים בבירות, בנקים למכביר מרוכזים במרכז העיר, גם המוסלמים בעיר נוהגים לסגור עסקיהם ביום ראשון כיון שביום זה כולט יוצאים את העיר, ובעיקר בימות הקיץ כולט יוצאים לקיטנות בעאליה צופר, בחמדון, וצ'הור שויר. לכן אין טעם להשאיר בעיר עסקים פתוחים כי ממילא איש אינו בא לקנות. רק פשוטי העם והעניים נשארים בימי ראשון בעיר לקנות לצורך מחייתם היומיומית.

הרחבת העסק בחנות בבירות

אני ממיין את החלקים שהגיעו מחנותו של ג'ק סעד מדמשק, ומוצא שיש אפשרות להרכיב 3 משקלות נוספים מחלקי הברזל שהגיעו, אך חסרים להם תושבות (המסגרות והפלטפורמה של המשקל העשויים עץ). אני פונה בעניין זה לאחי יוסף - שלם המחלקה - ומסביר לו את העניין. בכל ענייני כספים פניתי לאחי יוסף. הוא שילם לי עבור דמי המפתח ושכירות החנות. מדי חודש בחודשו בא אלי ועשינו חשבון כמה הרווחתי באותו חודש, וכמה הוצאתי על הוצאות אש"ל. היינו מחשבים, לעתים קרובות הייתי מחזיר לו סכומים שנשארו אצלי מרווחי עבודתי. כך היה בדמשק עת עבדתי ילחוסניני במוסר, וכך היה כשעבדתי אצל נג'אר ושות' במאזניים בשכ' אלנהר בבירות. גם כאן כשפתחנו חנות למאזניים ומשקלות ברחוב אלבסטא בבירות היינו עושים חשבון הוצאות והכנסות. בחודשים הראשונים כשלא הרווחנו קבלתי ממנו מלוא האש"ל, אך אח"כ כשהעסקים התחילו לזוז והתחלנו להרוויח, לאט-לאט קטנו התשלומים ששילם לי וכמעט התאזנו. בחודשים האחרונים כמעט נשאנו את עצמנו בהוצאות.

אחי יוסף הורה לי להזמין עשר תושבות עץ, שלוש תושבות לחלקי הברזל שכבר מצויים ושבע תושבות לחלקי ברזל שנקנה ונעבד. הוא נתן לי את הכסף הדרוש לכך והבטיח לשלוח לי פועל לעזרה.

למחרת, אני רואה בבוקר את אליהו לוי (בוירג'י) בא לעבוד בחנות. כמובן הכנסתיו לעבודה והתחלנו במלוא המרץ להכין חלקים לשבעה משקלות נוספים. נסעתי לנגריה בשכונת אלנהר - אזור בתי מלאכה של ארמנים, והזמנתי אצל אחד הנגרים את עשר תושבות העץ שאנו זקוקים להן, הובטח לנו כי שלוש תושבות אקבל בסוף השבוע והיתר בעוד שבועיים. במקביל קניתי ברזלים שאני זקוק להם ליצור שבעה משקלות נוספים והבאתי את הברזל בעגלה לחנות.

אנו חותכים את הברזלים לפי המדות הדרושות, מכופפים באש את הדרוש כיפור, והידיים מלאות עבודה, הלמות פטישים כל היום. (בוירג'י) מנפח את המפוח - אש משתלהבת באח - (תופיק) מחזיק ברזל מלובן, ואני מכה עליו בפטיש על הסדן.

בסוף השבוע אני מקבל את שלוש תושבות העץ ומרכיב מהן שלושה משקלות מהחלקים של ג'ק סעד. יש לי כבר שלושה משקלות להחתמה. הזמנתי את פקידי מחלקת הכיול של העירייה לאימות המשקלות ולהחתמה. אך כאן עשו לנו בעיות. הם עשו לנו את המות שוב ושוב ולא אימתו את המשקלות. לא הבנתי אז כי צריך לתת "דמי שימון" לבודקים, כדי להקל על הפרוצדורה. לא תיארתי לעצמי כי בבירות מקפידים על הכיול יותר מאשר בת"א, שם עבדתי כמומחה ולא היו שום בעיות בכיול המאזנים והמשקלות.

אני מכין משקל נוסף מהברזלים שקניתי, וכשאני מקבל את שבע תושבות העץ אני מרכיב משקל נוסף וכבר יש לנו ארבעה משקלות להחתמה. אני מזמין שוב את פקידי מחלקת הכיול של העירייה, לאחר שאני בודק שוב ושוב את המשקלות ומוצא שהם עונים על התקן, אך הם מחתימים לנו רק שניים וטוענים ששני הנותרים אינם עומדים בתקן הדרוש. זה כותן לנו הרגשה רעה. את שני המשקלות שהחתמנו אנו מוכרים לסימונאי מזון ושמן מתחיל להתפרסם בסביבה פבעלי מקצוע מעולים.

מעמדנו מתחזק בשכונת אלבסטה

(תופיק). ואני הופכים להיות בעלים בעמנו בשכונת אלבסטה. כשנתקלים במי שהוא ברחוב - אחד השכנים או המכרים, מברכים אותנו לשלום ואנו משיבים. לעתים אין אני מכיר אפילו את המברכים, רבים מברכים אותנו מבלי שנכירם. שמנו כבר מפורסם בשכונה, שאנו אוהדים לרעיון הלאומני הערבי. עבד אלרזאק אלמקדסי מציע לי פעם שנרשם בלשכת המסחר והתעשייה (ע'רפת אלתג'אקה ואלצנאעה) של בירות, ונהיה מפורסמים בבטאורו שהיא מוציאה על בתי המסחר

והתעשייה בעיר. הוא מספר שיש לו בן דוד העובד בלשכה זו, ויכול להסדיר לי זאת על נקלה. הוא מבקש שנביא את רשיון החנות ושניתן פרטים על התוצרת שאנו מייצרים ומוכרים, הדבר יעלה לנו רק כמה לירות לבכונניות לשנה.

הלויית מוסלימיות ותהלוכות שיעיות

כשעברות ההלויות ליד החנות (רק הלויות מוסלימיות עוברות כאן, בדרך לבית הקברות המוסלימי במעלה אלבסטא), אנו מיד מפסיקים לעבוד, כולל כיבוי האש באח ופעולת המפוח ועומדים שלושתנו, (תופיק) (בויג'י) ואני בחזית החנות וצופים בהלויה המתקרבת. השיח' קורא בקול פסוקי קוראן תוך הפסקה קצובה. אנשים מחזיקים ענפי דקל ותמונות של המת, ובהגיע הארון ממש ליד החנות עם ההמון המלווה אני אומר בקול (כדי שאנו אהמד ישמע) "אנא לללאה ואנא אליה ראג'עון" - פסוק מהקוראן שצריך לאמר כשרואים הלויה, ופרשו (אנו לאללה ואנו אליו חוזרים).

השיעים עורכים תהלוכת אבל ביום ה"עאשורה" - הנשירי לחודש מחרס, לזכר רצח הקדוש אלחוסין, נכד הנביא מחמד, בכרבלא, מאות רבות של שיעים צועדים בסך שני צעדים קדימה וצעד אחד אחורה תוך קריאה: "אללא, אללא" קוראים לזה (סיארה) גברים צעירים מתגודדים - פוצעים עצמם עד זוב דם בשיפודים, שרשראות ברזל וחרבות לאות אבל. לכולם פנים משולהבים נמצאים באקסטזה עילאית, ומי שמת מהם מקומו בשוח בגן העדן. התהלוכה (סיארה) עוברת ממש ליד החנות ועולה במעלה הכביש לכיוון המסגד שבמרכז שכונת אלבסטא. גם כאן אנו מפסיקים לעבוד וצופים בתהלוכה.

ליל הסדר בדירת המבטחים באלכבושיה בבירות

שלושתנו - (תופיק), (בויג'י) ואנוכי הוזמנו לליל הסדר תשי"ג שנערך בדירת המבטחים באלכבושיה.

במקום כבר היו כמה עשרות בחורים מרחבי לבנון וסוריה. שתינו יין, אכלנו מצה ועשינו סדר כהלכתו. אליהם ששורף הרפיע עם ונתן לנו הרצאה מקיפה על המצב הצבאי והמדיני, ועל הכוונה לגייס בנות שיצטרפו למחלקה, ועל רצון האנגלים להגביר את מספר אנשינו בסוריה ובלבנון, כי עדיין יש חשש מפתיחת התקפה של מדינות הציר על האזור. האזנו בחרדת קודש לדבריו. באותו מעמד חילקו לכ"א מאתנו עלון המחלקה של "דבר לאלמוניים" מס' 1 אשר בעמודו הראשון מתנוסס הפסוק בכתב ערבי - "בשם אלה הרחמן והרחום". העלון כלל 15 עמודים בו פרטים על מהלך המלחמה, על המחלקה, על גיוס בנות, על הגולה הדוויה וכו' והובטח לנו כי עלונים דומים יבואו בהמשך ועודדו אותנו לכתוב דברים לעלון.

הידוק היחסים עם עבד אלרזאק אלמקדסי

היחסים ביני ובין השכן בעל חנות הסיגריות שממול מתהדקים. הוא מזמין אותי פעם להתפלל אתו בערב במסגד - שבמרכז שכונת אלבסמה, שם אחרי התפילה אנו שומעים דרשה של אחד השיח'ים, המדבר על טהרת המשפחה, העזרה לדולת ומתן צדקות לעניים וכו' - תוך ציטוט פסוקי קוראן - אך הוא משחיל בדבריו רמזים נגד הכופרים. השיח'ים חששו אז מפני בלשים המסתובבים בסביבה, אח"כ מושך אותי עבד אלרזאק אלמקדסי הצדה ומראה לי כרוז החתום ע"י המופתי של ירושלים חג' אמין אלחסיני, בו מסופר כי הוקמה יחידה ערבית בעזרת הגרמנים לשחרור פלסטין מהאנגלים והציונים. כרוז זה מופץ בחשאי בין באי המסגד רק לאנשים המוכרים כנאמנים לענין הלאומי המוסלמי, ואחד מהם הוא ידידי עבד אלרזאק אלמקדסי. הוא מאמין בי בלב וכפשי.

השכנים שלי בדירה

בעלת הדירה - חסיבה אלבאגא, השכירה חדר מחדרי הדירה לשלושה בחורים בגילי, והיא הצטמצמה עם הזמן בחדר אחד. שוב עולה בלבי החשש מפליטת מלים בעברית בשנתי, וכמסגר אני מיד מתקין מפתח לחדרי ונותן לגב' חסיבה עותק, ולשאלתה על פשר הדבר אני עונה לה כי הבחנתי שחורים לי סכיני גילוח בין חפצי, ואני חושד בבחורים החדשים. אני שואל פרטים עליהם והיא עונה שהם סטודנטים באוניברסיטה - מוסלימים 'מטריפולי'. בהתחלה היחסים בינינו קרירים - ברכות נימוסין בעת היתקלות אקראית בדירה וכו', אך לאט-לאט מפשיר הקרח בינינו. אני מבין שהם בררו אצל גב' חסיבה פרטים עלי. לאט-לאט מאריכים בשיחה עמי, אני מבין ששניים מהם בני דוד ממשפחת אלנעמאן, אחד רג'ב והשני מצפא, והשלישי חברם מילדות. הם לומדים באוניברסיטה הלבנונית מדעי כלכלה. לאט-לאט הם עומדים על דעותי הפוליטיות ורואים בי נאמן לרעיון הלאומי המוסלמי. בהדרגה הם פותחים בפני את סגור ליבם ומדברים בשנאה על הנוצרים השולטים בלבנון, התומכים באנגליה ובבנות בריתה, ומתנגדים לרעיון הלאומי הערבי. עוד יבוא יום - הם אומרים - נעשה חשבון עם הנוצרים הללו.

יחסינו הופכים ידידותיים, ויום אחד הם מזמינים אותי לבקר אצלם בטריפולי. תוך כדי כך הם מספרים כי גם בעיר זו נטושה מלחמת שליטה בין הנוצרים והמוסלימים וכי יד הנוצרים כעת אמנם על העליונה בעיר, אך, לא לאורך זמן. אני משתדל שלא להגדר אחריהם יותר מדי, כיון שתפקידי בבירות מוגדר כאיש חולה לשנת פקודה, ואני דוחה הזמנתם באדיבות, בגלל עומס עבודה אצלי בחנות.

פעם - כדי לשמחני - הם סיפרו כי בחשאי מגייסים בטריפולי בחורים ליחידה ערבית שהוקמה בגרמניה ע"י חג' אמין אלחסיני - ואבו-עלי (הכוונה

להיטלר). הבחורים נשלחים לגרמניה ועוברים אימונים אינטנסיביים בפיקודו של פאוזי אלקאוקג'י וקציני צבא גרמנים ובמהרה יבוא היום שנגמור עם הנוצרים בלבנון, ועם הציונים בפלסטין.

יום ראשון בבירות - יום משחק מרוץ הסוסים

תושבי בירות מכורים למשחק מרוצי הסוסים, כולם מהמרים החל מהעני והדל ועד לעשיר ביותר. ^{ההישגים} מתרכזים במגרש מרוץ הסוסים הנמצא מזרחית לעיר על כביש דמשק-בירות בשכונת פרו אלשבאכ. ביום ראשון נערך משחק מרוץ הסוסים, המונים נוהרים למגרש מרוץ הסוסים מי ברכב ומי ברגל, עוברים קטע של בתי מלאכה קטנים עד שמגיעים למגרש מרוץ הסוסים. ההמונים יושבים על הטריבונות ועוקבים אחר הפרשים המתחרים.

שכני לדירה - רג'ב ומצטפא מכורים גם הם למשחק מרוץ הסוסים, ופעם סחבוני אתם להמר על אחד הסוסים. כמוכן שלא הרדוחתי דבר, רק בודדים זוכים ברדוחים ואילו רוב ההמונים מפסידים את כספם. בחזרנו בגמר המשחק בשעות אחר-הצהרים, כל הדרך - החל ממגרש מרוץ הסוסים ועד לסרבת מרכז העיר - כל הרחובות היו לבנים מפתקאות טפסי הימורים של מאוכזבים.

בירות בימי הקיץ

בחודשים יולי-אוגוסט בירות מתרוקנת מתושביה, כל בעלי האמצעים עולים לקייט בעיר הקייט עאליה בחמדון, צ'הור שויר, בעלי העסקים הזעירים, עובדים בבירות ובערב עולים לקייט בעאליה הנמצאת במרחק מחצית שעה נסיעה על הר גבוה המשקיף על בירות. עאליה מלאה פנסיונים, בתי מלון קטנים וגדולים, מספר בנקים מפורסמים ובתי קולנוע. עאליה עירה קוסמופוליטית, דיירה הקבועים הם בעלי אמצעים מארצות ערב, מארצות הפטרודולרים, כוויתים, סעודים, קטר וכדו ומארצות ערביות אחרות וגם אירופאים. בעאליה קיים קאזינו המיועד בעיקר לבעלי אמצעים. בחודשי הקיץ בבירות נשארים רק פשוטי העם והעניים הנאלצים להשאר בעיר מחוסר ברירה ולנשום את אוירה הכבד והמעיק של העיר. פעם עליתי לעאליה ונהניתי מאד מאוירת הכנסת האורחים וקבלת הפנים הנאה, אוירה מרגיעה ושקטה, דומה לאחזדה בחיפה.

פגישתי עם עקיבא פיינשטיין בבירות

באחד ממילוי עם (תופיק) ושהייתי בכפה עג'רס על חוף הים בבירות - מקום שרק בעלי אמצעים "כמונו" יכולים להרשות לעצמם לומר בו, אנו פוגשים את עקיבא פיינשטיין - בחור עליז ושמח. כורא לעצמו (ג'מיל דואנה). אך כמנהג הלבנונים האמתיים הופך את הכמץ לצר' ובמקום (דואנה) הוא אומר (דבינה)

וב צרויה). מדבר לבנונית מעוגלת בעגה הררית (ואינאכ' מעאלהאון). הוא הושל בריאק וסיפר שם כי הגיע מקפריסין. הוא התגורר אצל משפחה נוצרית הררית לבנונית ועבד באזור כמנהל עבודה בכביש שבנה סולל בונה בסביבה. הוא היה כבן בית אצלם, אח"כ הסתלק כיון שרצו לחתנו עם אחת מבנות המשפחה.

כל הזמן סיפר בדיחות. הוא הכיר בבירות את כל מקומות הבידור וחיי הלילה, יצאנו איתו, אני ו(חופיק), לבילווייס בבתי-קפה ושיחקנו שש-בש. יום אחד הוא אומר לי: "אני אקח אותך לרחוב הפנסים האדומים", זהיינו בית הזונות. פעם ראשונה בחיי אני שומע על מקום כזה ומסכים להילוות אליו. ערב אחר הוא לוקח אותי לרחוב האמור - אחת הסמטאות הקרובות לככר אלבורג', נכנסים לבית רגיל, בסלון גדול יושבות על הספות מסביב כמה נשים מפורכסות, בכניסה יושבת המדם האחראית להן. היא קבלה את עקיבא בברכה לכביית חמה. אני מסתכל ורואה את עקיבא נגש לאחת הנשים היושבות על הספה, היא קמה ועולה איתו לקומה שניה. אני בינתיים ממתין בסלון על הספה ומבחין בקבוצת חיילים צרפחים עם האחראי שלהם נכנסת לסלון והאחראי מדבר עם המדם, והחיילים בוחרים כ"א במישהי ונכנס אחה לחדר. כעבור מחצית השעה עקיבא יורד משלם לאחראית ושואל אותי אם אני מעונין להכנס עם מישהי. החביישתי ממנו - לא הייתי רגיל לדברים כאלה ועניתי בשלילה. יצאנו והלכנו למועדון, "כיחכאח", שם הופיעה רקדנית בטן, ושתינו עראק עם עשרות צלוחיות של מאזה. הוא ידע לשחות עראק זחלאוי כמו הלבנונים האמתיים.

ביקורי בבית זונות ובריחתי ממנו

כעבור כמה ימים, אזרחי עוז בנפשי ויצאתי לבדי לאותה סמטה שעקיבא לקחני אליה, רחוב הזונות. לא רציחי שהחבר'ה יראוני בקלקלתי והלכתי לבדי. אני מסתובב ומסתכל בסקרנות לחוד הבתים, אשר מחלונותיהם ניחן לראות את הנעשה פנימה, נשים מפורכסות לבושות בבגדים מכסות טפח ומגלות טפחים, ואני נמלך בדעתי להכנס או לא. פתאם מישהו לוחש באזני: "ענדי ואחדה צעירה בנת בית" ויש לי אחת צעירה בת משפחה).

לא ידעתי איך להגיב. פעם ראשונה בחיים אני שומע על כך ואני שואל אותו מה פרוש הדבר? הוא אומר לי שהיא מקבלת בבית פרטי לא בבית זונות. אני מהסס, הוא מעודד אותי: "היא תמצא חן בעיניך, היא צעירה ויפה!" הוא מציין את הסכום שאני צריך לשלם. חלק שלם לו מראש והיחר לאשה. אני ניאות ומשלם לו את הדרוש והולך בלווייתו. הוא עולה לאחת הדירות בקומה שניה, הוא דופק על הדלת ונכנס אחי לדירה, סוגר את הדלת ומציגני בפני האשה ומסתלק. אני רואה אשה רגילה, אינה מאופרת כאותן הנשים. בסלון באחת הגומחות - אקונין של הנוצרים, כנראה, פסל של מריה הקדושה ונר דולק

לידו, צלב חלוי למעלה, מסתכל היטב ומבחין בבח קטנה בח 4-5 שנים שוכבת במטה סמוכה.

הדירה כל-כך ביחית כזאת, אמרתי בלבי: רבוננו של עולם, אשה כזו מקבלת לקוחות לזנות ועושה זאת בנוכחות בחה הקטנה? לא מאמין למראה עיני, כל הערכים שלמדתי על אהבה טהורה בבחרות עלו במוחי. נגעלתי מהדבר הזה שעושה זאת בנוכחות הבח שלה. נחתי לה את החשלוס המגיע לה וברחתי כל עוד נפשי בי, ומאז לא חזרתי לאוחה סביבה.

חופשה ארצה

בראשית יוני 1943 אני מקבל חופשה לשלושה שבועות וחוזר ארצה עם מיג'ור פרנסיס שהחליף בחפקיד את מיג'ור המונד. כבר מסרו לי החברה שהוא אינו מחומכי המפעל הציוני ואפילו ממחנגדיו. הוא גייס ערביים וארמנים למחלקת החבלה המיוחדת הבריטית המקבילה לשלנו, ופעם ניסה לחשוף אחדים מאתנו לפניהם, אך כמובן החברה סרבו להופיע למקום שהזמינם כדי להפגישם עם דומיהם הארמנים.

לבשתי מדי צבא כרגיל, חוך קבלת פנקס חוגר ונסעתי עם פרנסיס. עברנו את כל הביקורות ללא כל חקלה. כרגיל, מקום היציאה והכניסה לארץ היה משרד סולל-בונה בחיפה. בכניסה ארצה השארנו את חעודת הזהות המוסלימית אצל הפקידה של דוד הכהן - מנהל סולל בונה בחיפה, וביציאה קבלנו חזרה את החעודה.

החזרה לבירות ושמועות על פירוק העסק

כעבור שלושה שבועות אני חוזר שוב לבירות באוחה דרך ואנו מתרכזים לבנות את ששת המשקלות הנוחרים. בינתיים מגיעות שמועות על חיסול העסק. כנראה היחסים בין מפקדת ההגנה והמפקדה הבריטית הורעו מסבות פוליטיות וגרמו לכך גם סיבות צבאיות - הצבא הגרמני נחל חבוסה בסטלינגרד וצבאות הציר נכנעו באפריקה.

יום אחד מגיע לחנות יגאל עם אחד מאנשי ההגנה שלא הכרתיו, אני (וחופיק) מכניסים אותם לחלק הפנימי של החנות מעבר למחיצה, הם שואלים אותנו אם אנו מוכנים להמשיך בחפקיד גם אחרי סגירת העסק. כיון שיש החלטה לסגור את העסק, הבריטים החליטו לנתק מגע עם ההגנה, וההגנה מעונינת בהמשכת פעילות אנשינו בשטח. שנינו ענינו בחיוב. יגאל מסתכל על מקום מחבוא מכשיר הקשר (מתחח לגרוטאות) ואומר: "יתכן וזה ישמש אותנו בעתיד, אך את הסליק צריך לפנות". הוא התכוון לסליק שנמצא מתחח למשקל העומד לכיול. תיארתי לעצמי כי יתכן שנצטרך לפעול למען עליה ב', או למען חדירה לחוגים המוסלימים הפרו-נאצים בלבנון.

אחי יוסף סיפר אח"כ כי החכנית הנ"ל נחבטלה כיוון שאנחנו וזהותנו המוסלמית היו ידועים לבריטים, לכן ההגנה לא רצתה להפעיל אותנו בגלל "הנחק" עם הבריטים.

חביעת שוחד בפה מלא

אנו ממשיכים להרכיב את ששת המשקלות, וכולם כבר מוכנים להחממה. כבר יש לנו שמונה משקלות להחממה, בא חותם מהעירייה ודיבר אתנו בלשון שאינה משתמעת לשחי פנים, כי צריך לעודד את התעשייה הלאומית ולעודד את אלה העוסקים בהחממה.

חשבתי כבר לשלם "דמי שימון" על-מנת לזרז את התהליך, אך רציתי להתייעץ קודם כל עם אחי יוסף בקשר לכך.

סיום התפקיד

בסוף 1949 אני ואליהו לוי (בווג'יי) מקבלים הודעה כי שנינו יוצאים לחופשה ארצה ו(חופיק) ישאר בחנות. אנו יוצאים בשיטה הרגילה במדי צבא עם פנקס חוגר באמצעות מיג'ור פרנסיס, מגיעים לסולל בונה, משאירים שם את תעודות הזהות שלי ושל (בווג'יי), להפתעתי עושים לנו שם חשבון עבור דמי האש"ל המגיעים לנו, משלמים לנו ואומרים כי תפקידנו הסתיים, החנות שלנו חסגה, וכי עדאקי ויצחק שויקי יטפלו בחיסול החנות. משם חזרתי הבייתה ונתקבלתי בשמחה רבה.

פניתי למעבידי - ביח"ר "מעין" אך הם סירבו לקבלני חזרה לעבודה בטענה שנעזרתי מהם כמעט שנתיים.

בפגישי הראשונה עם ראשי ההגנה בח"א שאלו על רצוני ואיזה עזרה אני מבקש מהם.

העליתי בפני ראשי ההגנה את הנושא שמעבידי בביח"ר "מעין" מסרבים להחזירנו לעבודה.

אנשי ההגנה סיפלו בכך מיד. לאחד מבעלי ביח"ר "מעין" - שהיה חבר ההגנה הובהר כי בסרובם לקבלני חזרה לעבודה יעמידו את כל הישוב העברי נגדם, כיון להתנדבתי לצבא וסיכנתי את חיי, וכעבור ימים אחדים חזרתי לעבודה בביח"ר "מעין", ומאז הם התיחסו אלי בכבוד.